24-мӗш ҫул тухать. Хакӗ 15 пус.

Книжн. пол.

Пӗтӗм тӗнчери пролетарисем, пӗрлешӗр!

1941
АВГУСТ
28
КӖҪНЕРНИКУН
202 (5917) №

Чӑваш Коммуни

ВКП(б) ОБКОМӖПЕ
ШУПАШКАР ХУЛА КОМИТЕЧӖН,
ЧАССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕЧӖН
ТАТА ШУПАШКАР ХУЛА СОВЕЧӖН
ХАҪАЧӖ.

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМӖН

УКАЗӖ

СССР Шалти Ӗҫсен Халӑх Комиссариачӗн войскисен начальство тата рядовой составне Совет Союз Геройӗн званине парасси ҫинчен

Германи фашизмне хирӗҫ пыракан кӗрешӳ фронтӗнче Командованин боевой заданийӗсене кӑтартуллӑн пурнӑҫа кӗртнӗшӗн тата ҫак ӗҫре хӑюллӑхпа паттӑрлӑх кӑтартнӑшӑн, **Ленин** орденӗ тата **«Золотая Звезда»** медалӗ парса, ҫаксене **Совет Союз Геройӗн** званине парас:

1. Сержант **Бузыцков** Иван Дмитриевич.
2. Лейтенант **Ветчинкин** Кузьма Федорович.
3. Кӗҫӗн лейтенант **Дивочкин** Александр Андреевич.
4. Старший лейтенант **Кайманов** Никита Фаддеевич
5. Красноармеец **Кокорин** Анатолий Александрович
6. Старший лейтенант **Константинов** Александр Константинович.
7. Кӗҫӗн сержант **Михальков** Василий Федорович.
8. Старший политрук **Руденко** Николай Матвеевич.
9. Лейтенант **Рыжиков** Анатолий Васильевич.

СССР Верховный Совет Президиумӗн Председателӗ М. КАЛИНИН.

СССР Верховный Совет Президиумӗн Секретарӗ А. ГОРКИН.

Мускав, Кремль.
1941 ҫулти августӑн 26-мӗш.

СССР ВЕРХОВНЫЙ СОВЕТ ПРЕЗИДИУМӖН

УКАЗӖ

Германи фашизмне хирӗҫ пыракан тылри партизанла кӗрешӳре палӑрнӑ партизансене наградӑласси ҫинчен

Германи фашизмне хирӗҫ пыракан тылри партизанла кӗрешӳре хӑюллӑхпа хастарлӑх кӑтартнӑшӑн ҫаксене наградӑлас:

ХӖРЛӖ ЯЛАВ ОРДЕНӖПЕ:

1. **Абрамова** Екатерина Григорьевна.
2. **Бегляков** Василий Прокопьевич.
3. **Власов** Ефим Григорьевич.
4. **Демченко** Феодосий Иванович.
5. **Евминов** Иван Григорьевич.
6. **Семенов** Николай Петрович.
7. **Ступин** Петр Прокопьевич.
8. **Чехов** Емельян Карпович.

ХӖРЛӖ ҪӐЛТӐР ОРДЕНӖПЕ:

1. **Бачманюк** Владимир Александрович.
2. **Богданов** Иван Николаевич.
3. **Гончар** Антон Максимович.
4. **Гришковский** Михаил Павлович.
5. **Гриценко** Петр Степанович.
6. **Данилюк** Михаил Сергеевич.
7. **Камский** Владимир Михайлович
8. **Косань** Спиридон Иванович.
9. **Литвиненко** Павел Прокофьевич.
10. **Мелешко** Алексей Александрович.
11. **Михайловский** Антон Петрович.
12. **Минченко** Иван Иванович.
13. **Мищенко** Сергей Данилович.
14. **Москаленко** Игнатий Пантелеймонович.
15. **Остапенко** Василий Михайлович.
16. **Прийменко** Василий Антонович.
17. **Сапожинская** Мария Станиславна.
18. **Свечковский** Петр Пахомович.
19. **Семенюк** Каленик Андреевич.
20. **Тертышников** Иван Алексеевич.
21. **Ходунов** Сергей Григорьевич.
22. **Шерстянников** Никита Сергеевич.

СССР Верховный Совет Президиумӗн Председателӗ М. КАЛИНИН.

СССР Верховный Совет Президиумӗн Секретарӗ А. ГОРКИН.

Мускав, Кремль.
1941 ҫулти августӑн 26-мӗш.

СССР Шалти Ӗҫсен Халӑх Комиссариачӗн войскисемпе истребительнӑй батальонӗсен начальство тата рядовой составне СССР орденӗсемпе тата медалӗсемпе наградӑлани

Германи фашизмне хирӗҫ пыракан кӗрешӳ фронтӗнче Командованин боевой заданийӗсене кӑтартуллӑн пурнӑҫа кӗртнӗшӗн, тата ҫак ӗҫре хӑюллӑхпа хастарлӑх кӑтартнӑшӑн, СССР Верховный Совечӗн Президиумӗ:

Ленин орденӗпе — 45 ҫынна,
Хӗрлӗ Ялав орденӗпе — 240 ҫынна,
Хӗрлӗ Ҫӑлтӑр орденӗпе — 240 ҫынна,
«За отвагу» медальпе — 149 ҫынна,
«За боевые заслуги» медальпе — 61 ҫынна наградӑланӑ. (ТАСС).

Ленинград хулине пӗтӗм совет халӑхӗ хӳтлет

Ленинград хули—Совет Союзӗн экономикӑллӑ тата культурӑллӑ пысӑк центрӗ. Фашистла бандитсем Ленин хулине туртса илсе унти ӗҫҫыннисене чура туса хурасшӑн, совет халӑхӗ тар юхтарса тунӑ заводсемпе фабрикӑсене мул хуҫисен аллине парасшӑн, чаплӑ ҫуртсене, дворецсене, стадионсене Германи фашисчӗсен аллине парасшӑн. Ҫук! Юнлӑ фашистсен ӗмӗчӗ нихӑҫан та пурнӑҫа кӗрес ҫук. Хӑйӗн чаплӑ та историллӗ хулине сыхлама Ленин хулинчи ӗҫҫыннисемпе пӗрле мӗнпур совет халӑхӗ кӗрешӗве тухать.

Сӗнтӗр районӗнчи колхозсенче коммунистсемпе комсомолецсем тата агитаторсем маршал Ворошилов, А. А. Жданов тата Попков юлташсем Ленинград хулинчи мӗнпур ӗҫҫыннисене чӗнсе калани ҫинчен, Ленинград хули Октябрьти социализмлӑ революци ҫӗнтерӗвӗнче, ҫӗршыва индустриализацилес ӗҫре мӗнле пысӑк вырӑнта тӑни ҫинчен каласа параҫҫӗ. «Ударник», «Малалла» колхозсенчи колхозниксем ҫак чӗнӗве ответлесе ҫӗршыв оборонине татах та ытларах тӗреклетме, ӗҫ тухӑҫлӑхне ӳстерме, ҫар ӗҫне вӗренессине лайӑхлатма пулаҫҫӗ.

— Ленинград пирӗн, совет халӑхӗн хули, ӑна тӑшман аллине памастпӑр,—теҫҫӗ колхозниксем.

Хӗрлӗ Чутай районӗнчи «Сталь», «Красное Сормово» колхозсен членӗсем те Ворошилов, Жданов тата Попков юлташсем Ленин хулинчи ӗҫҫыннисене чӗнсе каланипе тӗплӗн паллашнӑ хыҫҫӑн, хӑйсем Ленинградри рабочисене, работницӑсене, мӗнпур ӗҫҫыннисене ҫак историллӗ кӗрешӳре пулӑшма яланах хатӗр тӑни ҫинчен шантарса калаҫҫӗ.

* * *

Ворошилов, Жданов тата Попков юлташсем Ленинград хулинчи мӗнпур ӗҫҫыннисене чӗнсе каланине Йӗпреҫ районӗнчи ӗҫҫыннисем питӗ пысӑк тимлӗхпе вуларӗҫ. Районри ӗҫҫыннисен пурин те пӗр шухӑш.

— Эпир ҫакна лайӑх астӑватпӑр: граждӑн вӑрҫин ҫулӗсенче пур йышши тӑшмансем те Питӗр хулине туртса илме хӑйсен шӑлӗсене хӑйрарӗҫ. Ҫамрӑк Совет республикин промышленноҫлӑ тата культурӑллӑ пысӑк центрне туртса илме нимӗҫ оккупанчӗсен отрячӗсем те хӑтланса пӑхрӗҫ. Анчах та Ленинградри рабочисем генерал Юденичӑн бандисене те, нимӗҫ оккупанчӗсен ҫарӗсене те ҫӗмӗрсе тӑкрӗҫ. Ленинград хулинчи рабочисем нимӗҫ фашисчӗсене те ҫӗмӗрсе аркатасса эпир шанса тӑратпӑр,—теҫҫӗ колхозниксем.

Куславкка районӗнчи «Динамо», «Правда» колхозсен членӗсем те Ворошилов, Жданов тата Попков юлташсем Ленинград хулинчи ӗҫҫыннисене чӗнсе каланине звеносенче пӗрле пухӑнса вуланӑ. Вӗсем пурте пӗр ҫын пек пулса Ленинград хулине хӳтлессишӗн ҫапӑҫма хатӗр тӑни ҫинчен партипе совет правительствине тата Сталин юлташа шантарса сӑмах параҫҫӗ.

Гитлеровецсем Болгарире Совет Союзне хирӗҫ ҫӗнӗ провокаци хатӗрлеҫҫӗ

СТАМБУЛ, августӑн 26-мӗш. (ТАСС). Болгарирен халӗ ҫеҫ таврӑннӑ пӗр авторитетлӑ ҫын ҫапла пӗлтерет: гитлеровецсем Совет Союзне хирӗҫ провокаци хатӗрлени паллӑ пулса тӑчӗ. Ку провокаци ҫапла пулмалла: гитлеровецсем Турцин хӑшпӗр пароходӗсене Болгарин Хура тинӗсри порчӗсенчен тухса кайма ирӗк пама шутлаҫҫӗ, вара ҫак пароходсене хӑйсен подводнӑй лодкисенчен торпедӑсемпе пересшӗн. Кун хыҫҫӑн Германи агентствисем Турци пароходӗсене путарассине совет подводнӑй лодкисем тунӑ тесе пӗтӗм тӗнчено хыпарсем сармалла, ҫак майпа гитлеровецсем Турципе Совет Союзӗ хушшинчи отношенисене пӑсса яма хӑтланасшӑн.

Совет Информаци Бюровӗнчен

(Августӑн 26-мӗшӗнчи каҫхи пӗлтерӳ)

Августӑн 26-мӗшӗнче пирӗн войскӑсем пӗтӗм фронтра противника хирӗҫ вӑйлӑ ҫапӑҫусем туса пынӑ.

Тӗрӗс шута илнӗ тӑрӑх, августӑн 24-мӗшӗнче нимӗҫсенне малтан пӗлтернӗ пек 46 самолет мар, 63 самолет пӗтерсе тӑкнӑ.

Августӑн 25-мӗшӗнче нимӗҫсен 93 самолетне пӗтерсе тӑкнӑ. Пирӗн 18 самолет пӗтнӗ.

* * *

Ленин хули патне пымалли ҫулсене сыхласа тӑракан летчиксем юлашки икӗ кун хушшинче сывлӑшри ҫапӑҫусенче тата противник аэродромӗсенче фашистсен 101 самолетне пӗтерсе тӑкнӑ.

Старший лейтенант Ломовцев командир пулса ертсе пыракан пирӗн 5 самолет В. пунктӗнче нимӗҫсен чаҫӗсене ӑнӑҫлӑн атакӑланӑ. Каялла килнӗ чухне летчиксем Л. аэродромӗ ҫине сасартӑк пырса тапӑннӑ, ҫав аэродромра фашистсем тӗплӗн пытарса лартнӑ «Мессершмитт-109» йышши истребительсем ҫирӗме ҫити пулнӑ. Хӑюллӑ 5 самолет тӑшман машинисем ҫине хӑвӑрт ыткӑнса пырса, вӗсем ҫине пулеметсенчен пеме пуҫланӑ. Тӑватӑ «Мессершмитт» ҫунма тытӑннӑ. Тӑшмансен ытти икӗ самолечӗ вӗҫсе ҫӗкленме хӑтланнӑ, анчах та, пулеметран персе ҫӗмӗрнӗ пирки, ҫӗр ҫине те тӑлса аннӑ. Мӗнпур патронсене персе пӗтернӗ хыҫҫӑн, совет самолечӗсем хӑйсен базине таврӑннӑ. Ломовцев юлташ командованине фашистсен аэродромӗнче противникӑн ҫӗмӗрӗлмесӗр юлнӑ татах темиҫе машина пурри ҫинчен пӗлтернӗ. Тӑшман аэродромӗ ҫине часах пирӗн истребительсен ҫӗнӗ группи вӗҫсе пынӑ. Нимӗҫсем иккӗмӗш хут пырса тапӑнасса кӗтмен пулмалла. Машинӑсем малтанхи вырӑнсенчех ларнӑ. Хӑвӑрт та хӑватлӑн атакӑланине пула пирӗн истребительсем татах 8 «Мессершмитта» пӗтерсе тӑкнӑ.

Тепӗр кунне Н-ски чаҫӑн летчикӗсем С. аэродромӗнче фашистсен «Мессершмитт-109», «Мессершмитт-110» тата «Юнкерс-88» йышши вуншар самолечӗсем пуррине асӑрханӑ. Пирӗн летчиксем аэродрома атакӑланӑ та ҫӗр ҫинче ларакан самолетсене, вӗҫсе ҫӗкленме хӑтланнӑ чухне тата аэродром ҫинче сывлӑшра пулса иртнӗ ҫапӑҫусенче 40 самолет ытла пӗтерсе тӑкнӑ. Ҫавӑн пекех бензин тултарнӑ цистернӑсене тата автотранспорта та пӗтерсе тӑкнӑ. Ҫак кунсенче Совет Союзӗн Геройӗ кӗҫӗн лейтенант Харитонов уйрӑмах палӑрнӑ. К. пункчӗ тӗлӗнче пулса иртнӗ сывлӑшри ҫапӑҫура вӑл фашистсен бомбардировщикне атакӑланӑ. Боеприпассене расходласа пӗтернӗ хыҫҫӑн, Харитонов сывлӑшри тӑшмана хӑйӗн самолечӗпе пырса ҫапнӑ. Фашистсен летчикӗсем парашютсемпе сикнӗ, вӗсене пирӗн боецсем тыткӑна илнӗ. Харитонов юлташ сиенленмен.

* * *

Кӗҫӗн лейтенантӑн Сергиенко юлташӑн самолечӗ ҫине тӑшманӑн виҫӗ истребителӗ тапӑннӑ. Паттӑр летчик противник атакине хирӗҫ хӑюллӑн тухнӑ. Фашистла самолетсен стройне салатса ярса, Сергиенко юлташ пӗр истребителӗн хӳри патне вӗҫсе пынӑ та, пулеметран кӗске черетсемпе персе тӑшман машинине сиенленӗ. Самолет аялалла чул пек татӑлса анса ҫӗр ҫине пырса тӑрӑннӑ. Ытти икӗ машини пирӗн самолетран хӑпӑнма пӗлмесӗр ӑна пеме чарӑнман. Сергиенко юлташ тӑшман пенӗ ҫӗртен ӑстан ҫӑлӑнса тухса, ҫӗнӗрен атака тума юрӑхлӑ положени йышӑннӑ. Анчах боевой запассем пӗтме пуҫланӑ. Вара совет летчикӗ фашист самолетне хӑйӗн самолечӗпе пырса ҫапнӑ. Тӑшман ҫӗре персе аннӑ. Тӑшман самолетне пырса ҫапӑннӑ хыҫҫӑн кӗҫӗн лейтенантӑн самолечӗ малалла вӗҫме пултарайман. Парашютпа сикме тивнӗ. Совет летчикне ҫил противник войскисем вырнаҫса тӑракан вырӑна илсе кайнӑ. Фронт линийӗ тӗлӗнче сывлӑшра пулса иртнӗ ҫапӑҫӑва совет морякӗсем сӑнаса тӑнӑ. Танмар ҫапӑҫура икӗ тӑшмана пӗтерсе тӑкнӑ хӑюллӑ летчике противник тытса илнине асӑрхаса, совет морякӗсем хӑвӑрт атакӑна кӗрсе кайнӑ. Моряксем Сергиенко юлташа ҫӑлса хӑварнӑ, фашистла салтаксен пысӑк группине тыткӑна ярса илнӗ. Пирӗн боецсем советӑн хӑюллӑ летчикне саванӑҫлӑн саламласа кӗтсе илнӗ.

* * *

Смоленск енче пирӗн чаҫсем туртса илнӗ П. ялӗнче красноармеецсен тата вырӑнти ҫынсен 16 ӳтне тупнӑ, вӗсен пуҫӗсене касса илнӗ пулнӑ. Вӗлернисен пуҫӗсене пурне те ӳтсенчен 220 метр аякра тупнӑ.

Ҫав ялти икӗ старик-колхозник красноармеецсене ҫапла каласа панӑ: «Яла фашистсем пырса кӗнӗ-кӗменех, вӗсем ҫийӗнчех ҫаратма тытӑнчӗҫ. Кооперативра эрех пулнӑ. Нимӗҫсем ӗҫсе ӳсӗрӗлчӗҫ, кайран хӑйсем ҫаратнӑ япаласене пӗр-пӗрин хушшинче валеҫме тытӑнса ҫапӑҫма пуҫларӗҫ. Каҫхине салтаксем, офицер приказӗ тӑрӑх, аманнӑ красноармеецсене пӳртрен илсе тухса вӗсене хӗнеме тытӑнчӗҫ, кайран вара пуринне те пуҫӗсене касса татрӗҫ. Ҫӗрле ӳсӗр салтаксем пӳртсене ҫӗмӗре-ҫӗмӗре кӗрсе, хӗрарӑмсене тытса ирӗксӗрлерӗҫ. Хӑйсен арӑмӗсемпе хӗрӗсен хутне кӗнӗ арҫынсене вӗлерчӗҫ».

* * *

Колхозсем государствӑна тӗштырӑ тӑратмалли плансене тултарса тата ирттерсе тултарса, ҫӗршывӑн оборона пултарулӑхне тӗреклетеҫҫӗ. Тырпула иртнӗ ҫултинчен 10 кун малтан пуҫтарса кӗртсе, Ҫурҫӗр Осетири колхозсем государствӑна тырӑ тӑратмалли плана тултарчӗҫ те ӗнтӗ тата машинно-тракторнӑй станцисене те йӑлтах тӳлесе татрӗҫ. Чечено-Ингуш АСС Республикинчи колхозсем те тырӑ памалли плансене срокчен тултараҫҫӗ тата ирттерсе тултараҫҫӗ. Хула сывӑхӗнчи районри колхозсем тырӑ парса татнӑ хыҫҫӑн, государствӑна планран ирттерсе тырӑ параҫҫӗ. Харьков облаҫӗнчи Золочевски районри «Червона Украинка» колхоз план тӑрӑх 620 центнер вырӑнне 740 центнер тулӑ парса, тӗштырӑ тӑратмалли ҫулталӑк планне ирттерсе тултарнӑ. «Три Коммунара», Сталин ячӗпе, Чапаев ячӗпе тата Петровский ячӗпе тӑракан колхозсем кӑҫалхи тырӑран 400 тонна ытла тулӑ панӑ. Орджоникидзе крайӗнчи Моздокски районри колхозсем государство умӗнчи тӗштырӑ тӑратмалли тата МТС-сене натуроплата тӳлемелли хӑйсен обязательствисене пӗлтӗрхинчен 20 кун маларах тултарнӑ. Ростов облаҫӗнчи Глубокински районри колхозсем тӗштырӑна элеваторсене талӑкӗпех турттарса пырас ӗҫе организациленӗ. Тамбов облаҫӗнче тӗштырӑ тӑратас ӗҫ пысӑк хӑвӑртлӑхсемпе пырать. «Наш путь», «Красный Токай», «Колхозная правда» тата «Ленинградский рабочий» колхозсем кашниех 300—500-шер центнер тӗштырӑ панӑ. Жердевски районри «13 лет Октября» колхоз тырӑ вырма тухсан иккӗмӗш кунӗнче авӑн ҫапма пуҫланӑ тата уборка пуҫласан малтанхи 7 кун хушшинче государствӑна 700 центнер тӗштырӑ панӑ.

Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссариатӗнче

Августӑн 25-мӗшӗнче Японин Мускаври послӗ г. Татекава Ютҫӗршыв Ӗҫӗсен Халӑх Комиссарне В. М. Молотова ҫакӑн ҫинчен каласа пӗлтернӗ: Совет Союзӗ илнӗ материалсене, сӑмахран: нефтьпе бензина, Пӗрлешӳллӗ Штатсем Владивостока ӑсатни, ҫав таварсем Япони территорийӗ ҫывӑхӗнчен иртсе ҫӳренӗ пирки, Японишӗн чылаях туйтаракан тата йывӑрлатакан положени туса хурать, ҫавна пула Япони правительстви Совет Правительствинчен ҫак обстоятельство ҫине, уйрӑмах ҫав таварсене мӗнле ҫулсемпе тата мӗнле майсемпе турттарас ыйту ҫине, питех те тимлӗн ҫаврӑнса пӑхма ыйтать,—тенӗ.

В. М. Молотов юлташ Японин Мускаври послне г-н Татекавӑна ҫапла каланӑ: Японин ютҫӗршыв ӗҫӗсен министрӗ г. Тойода ССР Союзӗн Японири послне Сметанин юлташа августӑн 23-мӗшӗнче ҫавӑн ҫинченех пӗлтерсе каланӑ пирки, Совет Правительстви ССР Союзӗн Токиори послне ютҫӗршыв ӗҫӗсен министрне г-н Тойодана ҫакӑн пек пӗлтерме хушнӑ:

ССР Союзӗ Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсенче сутӑн илекен таварсене, сӑмахран: нефтьпе бензина, г-н министр, эсир асӑннӑскерсене, ССР Союзне яланхи суту-илӳ ҫулӗпе, ҫав шутрах Инҫет-Хӗвелтухӑҫӗнчи совет порчӗсем урлӑ та, турттарса килнӗ фактра Совет Правительстви Японишӗн нимӗнле шикленмелли сӑлтав та пуррине курмасть. Ҫавӑн пекех Совет Правительстви Япония хӑйӗн нушисем валли ытти государствӑсенчен пур тӗрлӗ тавар кӳрсе килнинче те хӑйшӗн шикленмелли сӑлтав пуррине курмасть.

Ҫавна май Совет Правительстви ҫакӑн ҫинчен каласа пӗлтерме кирлӗ тесе шутлать: Совет Союзӗпе Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсем хушшинчи суту-илӳ ҫыхӑнӑвӗсене Инҫет-Хӗвелтухӑҫӗнчи совет порчӗсем урлӑ йӗркеллӗн туса пырас ӗҫре чӑрмантарма хӑтланнине, ССР Союзӗ тӗлӗшпе туслӑ мар ӗҫ туни пулать тенисӗр пуҫне, Совет Правительстви урӑхла хак пама пултарайман та пулӗччӗ.

Кунпа пӗрлех Совет Правительстви ҫакӑн ҫинчен ҫирӗплетсе калать: Совет Союзӗ Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсенчен сутӑн илекен таварсене, чи малтан, Совет Союзне ирӗксӗр туртса кӗртнӗ оборонӑллӑ вӑрҫа пула ССР Союзӗн хӗвеланӑҫ енче пысӑкланса кайнӑ нушисене тивӗҫтернӗ ҫӗре яма, ҫавӑн пекех Советӑн Инҫет-Хӗвелтухӑҫӗнчи кулленхи хуҫалӑх ыйтӑвӗсене тивӗҫтернӗ ҫӗре яма палӑртнӑ.

Совет Информаци Бюровӗнчен

(Августӑн 27-мӗшӗнчи ирхи пӗлтерӳ)

Августӑн 27-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле пирӗн войскӑсем пӗтӗм фронтра противника хирӗҫ ҫапӑҫусем туса пынӑ.

* * *

Капитан-лейтенант Фисанович командир пулса ертсе пыракан «Н.» ятлӑ подводнӑй лодка противник ҫыранӗсен районӗнче икӗ талӑк хушши ытла ҫӳренӗ, анчах противникӑн карапӗсене тӗл пулман. Вара командир тӑшманӑн пысӑк гаванӗсенчен пӗрне кӗрсе кайма шут тытнӑ. Августӑн 21-мӗш ыран тенӗ чух ҫӗрле лодка гаване вӑрттӑн кӗрсе кайнӑ. Малтанхи икӗ пристань патӗнче карапсем пулман. Лодка командирӗ гаване шалалла кӗрсе кайнӑ, унта причалсем патӗнче икӗ транспорт тӑнӑ, вӗсенчен пӗрин водоизмещенийӗ 5 пин тонна пулнӑ. Пысӑк транспорта суйласа илсе, подводниксем километр ҫурӑ дистанцирен ун ҫине торпеда кӑларса янӑ. Взрыв пулни янраса кайнӑ. Лодка аяккалла кайнӑ та пӗр вӑхӑтлӑха перископа кӑларса пӑхнӑ. Командир атака ӑнӑҫлӑ пулнине курса ӗненнӗ. Августӑн 22-мӗшӗнче ҫак подводнӑй лодка «С.» заливне кӗмелли вырӑнта противникӑн транспортне путарнӑ, унӑн водоизмещенийӗ 2 пин тонна пулнӑ.

* * *

Заградительнӑй лодкӑн командирӗ Кривошеев юлташ, красноармеецсен группипе пӗрле фашистсен Я. ялне кӗрсе кайнӑ роттин ҫулӗ ҫинче засада тунӑ. Ротӑна панӑ броневика 15 метр чухлӗ ҫывӑха ярса, боецсем ун ҫине гранатӑсем ывӑтнӑ, ун хыҫҫӑн вара фашистсен пехоти ҫине пӑшалсемпе пулеметсенчен пеме пуҫланӑ. Нимӗҫсем хӑраса ӳкнӗ. Ҫакӑнпа усӑ курса, Кривошеев юлташӑн отрячӗ штык вӗҫҫӗн атака тума ывтӑннӑ. Противник салтакӗсем йӗркесӗр ушкӑнсемпе вӑрманалла тарнӑ, анчах вӗсенчен сахалӑшӗ кӑна совет боецӗсен пульлинчен ҫӑлӑнса юлма пултарнӑ. Паттӑр боецсен винтовкӑсемпе тата пӗр ручной пулеметпа хӗҫпӑшалланнӑ пысӑк мар ушкӑнӗ противникӑн ротине ҫӗмӗрсе тӑкнӑ. Фашистсен 70 салтакне тата икӗ офицерне пӗтернӗ, икӗ станковӑй пулемета тытса илнӗ.

* * *

Советӑн медицина сестрисемпе дружинницисем Хӗрлӗ Ҫарӑн аманнӑ боецӗсемпе командирӗсен пурнӑҫне паттӑррӑн ҫӑла-ҫӑла хӑвараҫҫӗ. Ҫапӑҫура подразделени командирне Катомин юлташа йывӑр амантнӑ пулнӑ. Хастарлӑ дружинница Шарченко юлташ командира вӑрмана илсе тухнӑ. Аманнӑ командира госпитале илсе ҫитермелле пулнӑ. Каймалли ҫулӑн участокӗ ҫине белофинсен «куккукӗсем» тата тӑшманӑн миномечӗсем татти-сыпписӗр персе тӑнӑ. Шарченко юлташ аманнӑ командирпа пӗрле виҫӗ талӑк хушши шуса пынӑ, командира чиперех госпитале илсе ҫитернӗ.

* * *

Ҫурҫӗр флотӗнчи моряксен отрячӗн снайперӗ ефрейтор Кошеленко, пысӑк тӗм ҫинче вырнаҫса пулемет отделенипе пӗрле персе тӑрса, отряда ҫӗнӗ позицисене куҫма май панӑ. Пулемет отделенийӗ персе тӑнӑ вӑхӑтра Кошеленко юлташ тӗмӗн тӗрлӗ вырӑнӗсенче хӑйӗн патронӗсен запасне пӑрахса тухнӑ. Отряд командирӗ хушнӑ тӑрӑх пулеметчиксем чакнӑ. Тӗм ҫинче фашистсен ротине хирӗҫ пӗр снайпер ҫеҫ тӑрса юлнӑ. Пӗр чул патӗнчен тепӗр чул патне, патронсен пӗр купи патӗнчен тепӗр купи патне чупса пырса, Кошеленко юлташ тӑшман ҫине питех те тӗл пенӗ. Кошеленко юлташ высотана икӗ сехет хушши тытса тӑнӑ, ҫав вӑхӑт хушшинче нимӗҫсенне 30 салтак ытла пӗтерсе тӑкнӑ. Патронсем пӗтсен, вӑл оборона тумалли ҫӗнӗ вырӑна йышӑннӑ хӑйӗн отрячӗпе пӗрлешнӗ.

* * *

Летчик Немцевич командир пулса ертсе пыракан совет истребителӗсен звени разведкӑран таврӑннӑ. Н. местечко патӗнчи вӑрманти ҫул ҫинче Немцевич юлташ войскӑсен пысӑк обозне курнӑ. Пирӗн истребительсем тӑшманӑн обозне ҫийӗнчех атакӑланӑ. 50 метр ҫӳллӗшрен летчиксем нимӗҫсен салтакӗсемпе офицерӗсене пере-пере ӳкернӗ. Совет истребителӗсен пульлисем лекнипе, боеприпассем тиенӗ 4 кӑрман сирпӗнсе кайнӑ. Взрыв пулнипе боеприпассем, продовольстви тата снаряжени тиенӗ 100 кӑрман ытла пӗтнӗ.

* * *

Августӑн 20-мӗшӗнче Вязьма районӗнче нимӗҫсен «Мессершмитт-109» самолечӗ анса ларнӑ. Тӗплӗн пӑхса тухнӑ хыҫҫӑн, машина нимӗн чухлӗ те сиенленменнине палӑртнӑ. Баксенче бензин ҫителӗклӗ пулнӑ. Нимӗҫсен Б. хушаматлӑ летчикне вырӑнти колхозниксем тытса чарнӑ та, Н-ски чаҫӑн штабне илсе пынӑ. Штабра летчик ҫапла каласа панӑ: эпӗ Хӗрлӗ Ҫар енне хамӑн ирӗкпе тарса каҫрӑм, мӗншӗн тесен Совет Союзне хирӗҫ вӑрҫма кӑмӑл тумастӑп, тенӗ. Тыткӑна лекнӗскер ҫапла каланӑ: «Июль уйӑхӗнче эпӗ советӑн темиҫе листовкине вуласа тухрӑм тата Хӗрлӗ Ҫар енне вӗҫсе килме ҫирӗп решени йышӑнтӑм. Хӑшпӗр вӑхӑтлӑха манӑн ҫакӑн пек тума май килмерӗ, мӗншӗн тесен эпӗ пӗччен вӗҫмен. Смоленскӑн тепӗр енчи зонинче мана патрульри вӗҫеве ярсанах, эпӗ хамӑн решение пурнӑҫа кӗртме май тупрӑм. Эпӗ службӑра тӑнӑ группа вӑрҫӑ пуҫланнӑранпа 30 самолетран 23 машинине ҫухатрӗ. Вӗсенчен пӗр пайне сывлӑшри ҫапӑҫусенче совет летчикӗсем персе антарчӗҫ, тепӗр пайне совет авиацийӗ аэродромсенче пӗтерсе тӑкрӗ. Вӑрҫӑ хӑҫан пӗтесси ҫинчен салтаксем пӗр-пӗрин хушшинче калаҫма хӑраҫҫӗ. Анчах салтаксемпе летчиксем вӑрҫӑра питех те ывӑнса ҫитрӗҫ. Вӗсен калаҫӑвӗсенчи тӗп тема вӑл — канасси, киле таврӑнасси. Халӗ мӗнпур салтаксемпе летчиксем ҫакӑн ҫинчен ӗмӗтленеҫҫӗ».

* * *

Осаднӑй положени туса хунине пӑхмасӑрах, Норвегире саботажсемпе диверсисем татти-сыпписӗр вӑйланса пыраҫҫӗ. Ҫак кунсенче Троньем хулинче питех те вӑйлӑ взрыв пулса иртнӗ. Взрыв пулнипе авиабомбӑсем усракан склад сывлӑша сирпӗнсе кайнӑ, ҫав склада нимӗҫсем темиҫе уйӑх хушши авиабомбӑсемпе тултарса пынӑ пулнӑ. Ҫӗршывӑн нумайӗш вырӑнӗсенче вӑрмансем ҫунаҫҫӗ. Германи командованийӗ тӗрлӗрен секретлӑ объектсем туса лартнӑ районсенче уйрӑмах пысӑк пушарсем пулаҫҫӗ. Саботаж тӑвасси чарӑнманнипе урса кайнӑ пирки, Германин оккупациллӗ влаҫӗсем пӗтӗм ҫӗршывра нумай ҫынсене арестленӗ. Концентрациллӗ лагерьсем арестленӗ ҫынсемпе тулса ларнӑ.

Совет войскисем Иранра малалла куҫса пыни ҫинчен

ТБИЛИСИ, августӑн 26-мӗш. (ТАСС). Совет Союзӗпе Иран хушшинче 1921 ҫулта тунӑ договорӑн 6-мӗш статьи тӑрӑх Иран ҫӗрне пырса кӗнӗ совет войскисем августӑн 26-мӗшӗнче Тавриза, Ардебиле, Лисара, Дильмана йышӑннӑ. Войскӑсем малалла куҫса пыраҫҫӗ тата ку ӗҫ план тӑрӑх пулса пырать.

Англи войскисем Иранра малалла куҫса пыни

ЛОНДОН, августӑн 26-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви Симлӑран (Индия) Иранри вӑрҫӑ ӗҫӗсем ҫинчен кӑларнӑ малтанхи коммюникене парать, унта ҫапла каланӑ: Англи войскисем Нафташах тата Касре-Шарин пунктсене йышӑннӑ, вӗсене хирӗҫ вӑйлӑ ҫапӑҫни пулман.

Питӗ хӑвӑрт туса ирттернӗ ҫак операцисем вӑхӑтӗнче иранецсем пысӑк мар ҫухатусем тунӑ.

Нефтеисточниксен районне парашютпа антарнӑ войскӑсем Англи граждӑнӗсене—Англипе Иранӑн нефть компанинче ӗҫлекен служащисене сыхлас тӗлӗшпе мерӑсем йышӑнаҫҫӗ.

ЛОНДОН, августӑн 26-мӗш. (ТАСС). Рейтер агентстви Симлӑран коммюнике парать, унта ҫапла каланӑ: августӑн 25-мӗшӗнче Англипе Инди войскисем Ирана виҫӗ пунктран кӗнӗ. Авиаципе тинӗс флочӗ пӗрлешсе ӗҫлени Абаданра ҫӗр ҫинчи войскӑсене антарса хӑварма май панӑ. Инди войскисен пысӑк мар отрячӗсем Бендер-Шахпур портне йышӑннӑ, унта вӗсем Германин тӑватӑ карапне тата Италин виҫӗ карапне ярса тытнӑ, Германи карапӗсенчен—иккӗшӗ, Итали карапӗсенчен—пӗри ҫӗмӗрӗлнӗ. Ҫавӑн пекех вӑл карапсем ҫинчи командӑсене те тытса илнӗ. Ҫав вӑхӑтрах Англипе Инди войскисем Ирана Ханекин енчен кӗме тытӑннӑ, ҫав войскӑсем шутӗнче моторизованнӑй пехота чаҫӗсем те пур. Англи бомбардировщикӗсем Тегеран тата ытти хуласем ҫине листовкӑсем пӑрахнӑ. Листовкӑсенче ҫак операцисене мӗн пирки туса пынин сӑлтавӗсене ӑнлантарса панӑ.

Ҫӗнӗ вӗренӳ ҫулӗ умӗн

ҪӖРПӲ. Черепановски районри ӗҫҫыннисем шкулсене обществӑллӑ организацисем енчен пулӑшасси пирки чӗнсе каланине пурнӑҫа кӗртсе, кӑҫал Сталинори колхозниксем икӗ класс вырнаҫмалӑх ҫурт туса лартрӗҫ. Ҫак ҫурт ҫӗнӗ вӗренӳ ҫулӗ шуҫланнӑ тӗле ӗҫе кӗрет. Шкулта кӑҫал иртнӗ ҫулсенчи пек тӑвӑр пулмасть. Шкул ҫуртне тунӑ ҫӗрте Т. Федоров, О. Иванов, П. Анисимов, Т. Трофимов, Е. Игнатьев тата В. Федоров колхозниксем уйрӑмах лайӑх ӗҫлерӗҫ.

А. МИХЕЕВ.

ОТЕЧЕСТВЕННӐЙ АСЛӐ ВӐРҪӐН ФРОНЧӖСЕНЧЕ

Пирӗн партизанла отряд

Пирӗн партизанла отряд вӑрҫӑн малтанхи кунӗсенче пуханнӑ. Малтан унта 80 ҫын пулнӑ. Ҫав ҫынсем хушшинче парти, комсомол, совет тата колхоз активӗ пулнӑ, вӗсем отрядӑн ҫирӗп чӑмӑрӗ пулса тӑнӑ. Командир пулма мана уйӑрчӗҫ, помощниксем пулма Федор Павловский, Чередник тата Царенков юлташсене уйӑрчӗҫ. Взводсемпе отделенисене пайланса, эпир ҫар ӗҫне вӗренме тытӑнтӑмӑр, маскировка тума, пӑшалпа усӑ курас искусствӑна, топографи карттипе тата компаспа усӑ курма вӗрентӗмӗр. Сапернӑй ӗҫсене тӑвас тӗлӗшпе хамӑра кирлӗ пӗлӳсене туянтӑмӑр. Аммонал тупрӑмӑр, кӗперсем таврашне минӑсем хутӑмӑр, окопсем чаврӑмӑр. Танксене аркатма горючи тултарнӑ ҫӗршер бутылкӑсене хатӗрех тытса усраттӑмӑр.

Партизансем ялсенче пуринче те пулса, пур ҫӗрте те хӑйсен шанчӑклӑ ҫыннисене суйласа илнӗ, вӗсемпе хӑш ҫурта пымалли ҫинчен, пуханмалли вырӑн ӑҫта пулмалли ҫинчен, партизансен паролӗ ҫинчен калаҫса татӑлнӑ. Тӑшман пырса тупма пултарайман вырӑнсенче хӗҫпӑшалсене, боеприпассене т. ыт. запассене пытарнӑ.

Июль уйӑхӗн кунӗсенчен пӗринче пирӗн район территорине фашистсен танкӗсем пырса ҫитрӗҫ. Вӗсем район центрне йышӑнас тесе, юханшыв урлӑ каҫма тытӑнчӗҫ.

Ҫакӑнта пуҫланчӗ те ӗнтӗ пирӗн ҫапӑҫу. Ҫапӑҫма лайӑх вӑхӑт ҫитессине кӗтсе илсе, партизансем кӗпере сирпӗтсе ячӗҫ те, тӑшмана хирӗҫ пулеметсемпе винтовкӑсенчен вӑйлӑн тата тӗл пеме тытӑнчӗҫ. Танксен гусеницисем ҫине гранатӑсем вӗҫсе кайрӗҫ. Горючи тултарнӑ бутылкӑсем те усӑллӑ пулчӗҫ. Гитлеровецсене кӗпер урлӑ каҫма памарӑмӑр. Тӑшманӑн 15 танкӗ тата ҫавӑн чухлех бронемашинӑсем стройран тухрӗҫ.

Тӑшман юханшыв урлӑ каҫма пӗр хут ҫеҫ мар тапӑнса пӑхрӗ. Пур ҫӗрте те партизансем вӗсене каҫма паман. Пирӗн оборона сооруженийӗсем питех те усӑллӑ пулчӗҫ: партизансем окопсенчен, пытанмалли вырӑнсенчен, ҫӗр шӑтӑкӗсенчен персе фашистсене вӗлернӗ. Тӑшманӑн ҫухату пысӑк пулнӑ. Кашни чикӗ—юханшыв, варашка, пӗчӗк вӑрман—чӑн-чӑн крепость пулса тӑнӑ. Пӑхсан нимте ҫук пек курӑнакан уй-хир те тӑшмана тытакан тапӑ пулса тӑнӑ. Гитлеровецсем тапӑнса пынине эпир темиҫе кун хушши чарса тӑтӑмӑр. Ҫынсем хӑрушлӑх ҫинчен шухӑшламасӑр, геройла ҫапӑҫрӗҫ.

Часах Хӗрлӗ Ҫар нимӗҫсене районран хӑваласа ячӗ. Отряд малалла пырса, тӑшман тылне кӗрсе кайрӗ. Эпир тӑшман ҫинчен хаклӑ сведенисем тупаттӑмӑр, чугунҫулсене пӑсаттӑмӑр, боеприпассем тата апат-ҫимӗҫсем турттаракан обозсене туртса илеттӗмӗр. Партизансен ушкӑнӗ Павловский ертсе пынипе тӑшманӑн тылӗнче шалта тӑватӑ чугунҫул кӗперӗсене аркатса тӑкнӑ. Хӑйсен лагерьне таврӑннӑ чухне партизансем фашистсен чаҫӗн штабне тупнӑ, ун ҫине атака тунӑ. Унти ҫынсене пӗтерсе тӑкса, ҫав хӑюллӑ партизансем питех те паха документсене тытса илнӗ. Ку документсене вара Хӗрлӗ Ҫара панӑ.

Тӑшман тылӗнче пирӗн отряд ҫапӑҫура вунӑ хут ытла пулнӑ. Эпир фашистсен 18 бронемашинисемпе танкӗсене пӗтерсе тӑкрӑмӑр. 50 мотоцикл ытла тата боеприпассен пысӑк запасӗсем пирӗн алла лекрӗҫ.

Партизансен лагерӗ чӑтлӑх вӑрманта. Яланах унта пурӑннӑ ҫынсем те ҫав вӑрманта ҫухалса кайма пултараҫҫӗ. Лагерьте боеприпассене, хӗҫпӑшала тата апат-ҫимӗҫсене хурал тӑракансем кӑна пулассипе правило вырӑннех пулса тӑрать, унта тата аманнисемпе чирлисем пурӑнаҫҫӗ. Партизансен отрячӗ нихӑҫан та пӗтӗмпех пӗр вырӑнта пулмалла мар. Фашистла бандитсем пирӗн отряда тупас тесе, шыраса ывӑннӑ.

Амӑшӗ ачисемшӗн мӗнле тӑрӑшать, ҫавӑн пекех пӗтӗм халӑх пирӗншӗн тӑрӑшать. Ялсенчи шанчӑклӑ ҫынсем урлӑ партизансем яланах тӑшман ӑҫталла куҫнине тата унӑн планӗсене пӗлсе тӑраҫҫӗ. Пӗр ялта колхозник М. пурӑнать. Ҫак патриот хӑйӗн пурнӑҫӗ пӗтме пултарассинчен хӑрамасӑр халӑхшӑн пӗтӗм чӗререн тӑрӑшать. Пӗррехинче М. юлташ юнашарти яла нимӗҫсен роти канма вырнаҫни ҫинчен пӗлнӗ. Пӗр самантрах вӑрттӑн майпа вӑл ҫав отряд ҫинчен пӗлтернӗ. Ҫӗрле партизансем фашистсене пурне те пӗтерсе тӑкнӑ.

Пирӗн партизанла отряд Хӗрлӗ Ҫарӑн фронтра тата тӑшманӑн тылӗнче шалта ҫапӑҫакан регулярнӑй чаҫӗсемпе лайӑх ҫыхӑнса тӑрать. Партизансем темиҫе хутчен ҫар подразделенийӗсемпе пӗрле хутшӑнса ҫапӑҫнӑ та фашистла отрядсене аркатса тӑкнӑ.

Отрядра партиллӗ-политикӑллӑ ӗҫ ҫӑлкуҫӗ пекех вӗресе тӑрать. Парти организацин секретарӗ Ушаков, комсомол организацин секретарӗ Катарский коммунистсемпе комсомолецсен активлӑхне отряд умӗнче тӑракан боевой задачӑсене пурнӑҫа кӗртес енӗпе вӑйлатса пыраҫҫӗ.

Пирӗн хушӑра вӗсен ҫапӑҫури опытне правительство аслӑ наградӑсем парса палӑртнӑ коммунистсем пур: Совет Союзӗн Геройӗ Павловский, Хӗрлӗ Ялав орденӗпе наградӑланӑ Царенков, Маханьков тата отрядри малти ҫынсем ыттисем те.

Арҫынсемпе юнашарах Белоруссин паттӑр хӗрӗсем: Надя Жуковская, Катя Сумаковская тата Фекла Гуленко ҫапӑҫаҫҫӗ. Хӗрсем партизансемшӗн аппӑшӗсем пекех тӑрӑшаҫҫӗ. Аманнисене пӑхса пурӑнаҫҫӗ, апат пӗҫереҫҫӗ, кӗпе ҫӑваҫҫӗ. Кирлӗ чухне —винтовкӑсем илеҫҫӗ те пирӗнпе пӗрле ҫапӑҫӑва тухаҫҫӗ.

Тӑшмана хирӗҫ унӑн тылӗнче хаяррӑн кӗрешни ҫынсене ҫирӗплетрӗ. Мирлӗ вӑхӑтра палӑрсах кайман тата тӳлек пулнӑ колхозниксем Бурьяш, Офик, Юковский, Ковалев, ҫамрӑк ачасем-комсомолецсем Жуковец, Грамыко, Миронович тата ытти вуншар ҫынсем хӑйсен аслӑ тӑван ҫӗршывӗшӗн ҫавтери маттуррӑн кӗрешсе, ҫапӑҫу уйхирӗсенче халӑх паттӑрӗсем пулса тӑчӗҫ.

Пирӗн отряд—Белоруссин темиҫе пин партизанла отрячӗсенчен пӗри. Пӗтӗм Белорусси тӑрӑх партизанла вӑрҫӑн ҫулӑмӗ ялкӑшать. Эпир пӗлетпӗр: пирӗн кӗрешӗве аслӑ Сталин, пӗтӗм совет халӑхӗ тимлӗн тата юратса сӑнаса тӑрать. Ҫакӑ пирӗн вӑя вуншар хут ӳстерсе пырать. Сӗмсӗрленсе кайнӑ гитлерла бандитсем пирӗн паттӑр шухӑш-кӑмӑла хуҫаймӗҫ. Фашистсем вара пирӗн халӑх тавӑрассинчен тарса хӑтӑлаймӗҫ. Вӗсем хӑйсен пуҫмӑрӗ айне тума хӑтланнӑ ҫӗршывах хӑйсене валли вилӗм тупӗҫ.

Т. П. БУМАЖКОВ.

Совет Союзӗн Геройӗ.

ДЕЙСТВУЮЩИ ФЛОТ. Ӳкерчӗн ҫинче: торпеднӑй катер боевой походра. Пулемет патӗнче боцман П. И. Алексеев.

Н. Янов фотоӳкерчӗкӗ. (ТАСС).

ПАЛАЧСЕМ

Пӗррехинче, Пашков красноармеец вӗтлӗхрен пӑрӑнса иртет те нимӗҫсен пысӑк отрячӗ патне куҫа-куҫӑнах пырса тухать. Хаяррӑн, анчах кӗске вӑхӑт хушши ҫапӑҫнӑ хыҫҫӑн боец тыткӑна лекет. Нимӗҫсем Пашков ҫине тӑватӑ ещӗк патрон тиеҫҫӗ те ӑна штаба илсе каяҫҫӗ. Офицерсенчен пӗри тыткӑна лекнӗ красноармеецран вырӑсла ыйтать:

— Кам сирӗн комиссар?

— Пирӗн комиссар ҫук,—тесе тавӑрать боец.

— Эсир вӑрманта миҫен?

— Вӑтӑр сакӑр ҫын.

— Суятӑн!—тесе кӑшкӑрса пӑрахать офицер. Нимӗҫсен тылне час-часах тапӑнни вӗсене кунта лайӑх организациленнӗ отряд тустарса ҫӳрет пулмалла, тесе ӗнентернӗ.

— Пысӑк начальниксен хушамачӗсене каласа тух-ха,—тесе татах кӑшкӑрса пӑрахать фашист.

— Пирӗн пысӑк начальниксем ҫук.

Офицер, допрос тунин усси ҫуккине кура, кӗскен татса хурать:

— Персе пӑрахӑр!—тет.

Пашкова виҫӗ нимӗҫ салтакӗ ертсе каяҫҫӗ. Вӗсенчен пӗрийӗ ӑна кӗреҫе парать те вил шӑтӑкӗ чавма хушать. Шӑтӑк салтаксен пӗчӗк окопӗ тарӑнӑш пулсан, салтаксем Пашкова аттисене хывма хушаҫҫӗ. Боец курӑк ҫине ларать. Ҫак самантра нимӗҫсенчен пӗрийӗ ун ҫине сывӑхранах персе ярать. Пуля сылтӑм хулпуҫҫине пырса тивет те витӗрех шӑтарса тухса каять. Тепӗр фашист боеца сулахай хулпуҫҫирен персе тивретет. Виҫҫӗмӗшӗ, пуҫран гӗлленӗскер, пачах тивретеймест.

Палачсем Пашкова прикладсемпе тӗрткелесе пӑхаҫҫӗ. Аманнӑ боецӑн пуҫӗнче ҫӑлӑнас шанчӑк ҫурала пуҫлать. Вӑл хӑйне нимӗҫсем вилнӗ тесе шутланине тавҫӑрса илет те, сывлама та чарӑнать. Каҫхи апата васкакан ҫынвӗлеренсем Пашкова шӑтӑка тӗртсе яраҫҫӗ те кӑшт тӑпрапа витсе хӑвараҫҫӗ.

Палачсем кайсан, Пашков вилӗ шӑтӑкӗнчен тухать, вара ыратнине пӑхмасӑрах, вӑрман еннелле каять. Тепӗртак вӑхӑт иртсен, хыҫра кӑшкӑрнисем, пӑшал сассисем илтӗнсе каяҫҫӗ, анчах та вӑрман та, хамӑрӑннисем те юнашарах-ҫке!

— Комиссар юлташ, красноармеец Пашков тыткӑнран таврӑнчӗ,—тет те аманнӑ боец тӗршӗнсе анать.

Политрук заместителӗ Федоров ҫапла каласа парать:

— Нимӗҫсем Л. ялне пырса кӗрсен, ялтан тухса кайма ӗлкӗреймен ҫынсене пурне те пухрӗҫ.

«Эсир халӗ ӗнтӗ эпир йышӑнса илнӗ территорире пурӑнатӑр, — терӗ офицер.—Старшинана Яшӑна лартатӑп».

Вӑл унӑн хушаматне каламарӗ, анчах хресченсем ҫав «Яша» вӑл — ӗлӗкхи кулак, пиллӗк ҫуллӑха хупса лартнӑскер, пулнине лайӑх пӗлеҫҫӗ.

Бандитсем раснах С. ялӗнчи ҫынсенчен ҫавтери мӑшкӑл тунӑ. Пӗр хӗрарӑмӑнне 9 ҫулпа 16 ҫул хушшинчи ачисене—виҫӗ ывӑлӗпе хӗрне—вӗсем комсомолецсемпе пионерсем пулнӑшӑн вӗлернӗ. Малтан ачасенне пӳрнисене татса илнӗ, унтан куҫӗсене чиксе шӑтарнӑ.

Г. ялӗнче фашистсем пӗр колхозникӑн ҫемьине малтанхи кун колхозникӑн арӑмӗ красноармееца сӗт ӗҫтерсе янӑшӑн персе пӑрахнӑ.

«СС» охраннӑй отрядсен «ӗҫӗпе» кӑмӑлӗсене тултарайман пирки, нимӗҫсем Белоруссин йышӑнса илнӗ хӑшпӗр районӗсене финсен шюцкоровецӗсене янӑ. Д. районӗнче финн палачӗсем ялсене ҫаратаҫҫӗ, хресченсене массӑллӑн тытса хӗнеҫҫӗ, хӗрарӑмсенчен мӑшкӑлласҫҫӗ. Пӗр хӗртен темиҫе шюцкоровец мӑшкӑлланӑ та, ӑна вӑрмана пӑрахса хӑварнӑ. Ҫак хӗре пулӑшу панӑ хресченсене хаяррӑн хӗнесе тӑкнӑ.

С. ялӗнче тыткӑна лекнӗ красноармеецсене фашистсем танксемпе таптаттарса вӗлернӗ.

Кӗҫӗн сержант Даниленко, разведкӑра пулнӑ май, П. ялӗнче нимӗҫсем тыткӑна лекнӗ красноармеецсене мӗнле хӗненине, штыксемпе чикнине курнӑ. Чӗрӗ юлнисене ҫыхса пӑрахнӑ та суранӗсем ҫине тӑвар сапнӑ. Пӗр старике-хресчене, красноармеецсем ӑҫта тӑнине каламаншӑн, фашистсем асаплантарса вӗлернӗ.

Нимӗҫсем йышӑнса илнӗ районсенчи халӑх палачсене мӗнпур чун-чӗререн кураймасть. Хресченсем тӑшманӑн тылӗнче ҫапӑҫакан красноармеецсен чаҫӗсене анлӑн пулӑшаҫҫӗ. Вӗсем боецсене тӑрантараҫҫӗ, ҫул кӑтартса яраҫҫӗ, хаклӑ сведенисем пӗлтереҫҫӗ.

В. АНТОНОВ.
А. БУЛГАКОВ.
(«Известия», № 194).

☆ ★ ☆

Юнлӑ йӗрсем

Темиҫе кун каярах эпир К. ятлӑ хула таврашӗнчи чечекленсе тӑракан украинецсен ялӗнче пулнӑччӗ. Сарт лешьенче варта пирӗн окопсемпе блиндажсем тӑсӑлаҫҫӗ, вӗсенче пирӗн боецсем вырнаҫнӑ.

Ҫак участокра Н-ски часть йышенчен хӑйӗнчен вӑйлӑрах противник тапӑннине вуникӗ кун хушши тытса тӑчӗ. Пирӗн боецсем тӑван ҫӗршывӑн кашни шит тӑрӑшӗ вырӑнне алӑра хӑварассишӗн хӑюллӑн та хӑватлӑн ҫапӑҫрӗҫ.

Ял лешьенче орудисенчен пенисем тата снарядсемпе авиаци бомбисем ҫурӑлни иртен пуҫласа каҫченех илтӗнсе тӑчӗҫ. Ҫак вырӑнта пурӑнакан старик Кондратьевпа унӑн садӗнче эпир август уйӑхӗнче ҫӗрле калаҫса лартӑмӑр. Хӑйӗн икӗ ывӑлӗ действующи армине кайни ҫинчен старик хаваслансa каларӗ. Ҫуталас чухне эпир Х. ятлӑ ялтан тухса каялла чакрӑмӑр. Ку участокра пирӗн вӑйсем тӑшман вӑйӗсемпе пӗртан марччӗ, сахалрахчӗ.

Эпир хамӑр хӑварнӑ вырӑна каллех илтӗмӗр. Н-ски часть, группӑсене уйӑрӑлса, вӑйлӑ атакӑна кӗрсе фашистсене сирпӗтсе кӑларчӗ, хӑйӗн ҫитӗнӗвӗсене ӳстерсе пырса, тӑшмансене хӑйсен ӗлӗкхи позицине чакарма тытӑнчӗ.

Наступленине каякан боецсемпе пӗрле эпир Х. ятлӑ яла пырса кӗтӗмӗр. Унччен курнӑ ялӑн сӑнӗ пӗрре те юлман. Тӑватӑ кун хушшинче хуҫаланса пурӑннӑ гитлеровецсем ялтан масар туса хунӑ. Пур ҫӗрте те вӑрӑ-хурахсен юнлӑ йӗрӗсем. Хаваслӑ шурӑ пӳртсенчен мӑкӑрланакан кӗллӗ вырӑнсем тата каҫӑрӑлса тӑракан ҫара кӑмака юписем тӑрса юлнӑ. Таптаса ҫӗмӗрсе тӑкнӑ садсенче вӗлернӗ ӗне виллисем, вӗсем ҫинче шӑна ушкӑнӗсем вӗҫеҫҫӗ. Йӗритаврах ватса пӗтернӗ ҫурт-йӗр таврашӗсем. Тӑпӑлтарса илнӗ алӑк хӑлӑпӗсем. Канавра ванчӑк ача-пӑча урапи. Пӗр сывӑ чун та ҫук. Ял вӗҫӗнче эпир ҫурӑмӗ хыҫне пӗр тӗркем япала ҫакнӑ ҫынна куртӑмӑр. Ку пире паллакан ҫын Кондратьев пулчӗ.

— Ҫурта ҫунтарса ячӗҫ, япаласене ҫаратса пӗтерчӗҫ. Пӗтӗмпе те ҫакӑ ҫеҫ юлчӗ,—терӗ Кондратьев ҫурӑмӗ хыҫӗнчи тӗркемне кӑтартса,—арӑм патне кӳршӗри яла каятӑп.

Старик ҫак кунсенче кукӑрӑлса кайнӑ. Нимӗҫсем халӑхпа мӗн хӑтланни ҫинчен ыйтсан, Кондратьев кӗскен:

— Каяр, кӑтартӑп,—терӗ.

Виҫӗ ҫуртран иртсен, вӑл чарӑнчӗ, картусне хывса, шӑппӑн:

— Пӗр ҫӑкӑршӑн ҫынна вӗлерчӗҫ.

Хӳме патӗнче касса пӗтернӗ старикӗн вилли выртать, темиҫе ҫӗртен штыкпа чикнӗ вырӑнсем пур. Фашистла йӗрӗнчӗксем яла килсе кӗнӗ вӑхӑтра Егор мучи килне таврӑннӑ. Пӗр ҫӑкӑр ҫӗклесе пынӑ. Темиҫе бандит, выҫӑ кашкӑрсем пекех, унӑн ҫине тапӑннӑ. Фашистсем прикладсемпе ҫапса ӑна ураран ӳкернӗ, ҫӑкӑрне туртса илнӗ, хӑйне, ҫурри вилӗ ҫынна, штыксемпе чикнӗ.

Фашистла йӗрӗнчӗксем пур ҫӗрте те хӑйсем хыҫҫӑн пушарсем тата асаплантарнӑ ҫынсен виллисене хӑвараҫҫӗ. Халӗ ҫеҫ Хӗрлӗ Ҫарӑн паттӑр чаҫӗсем фашистсене ҫӗмӗрсе тӑкнӑ хыҫҫӑн каялла илнӗ, унччен фашистсем ҫаратнӑ пушӑ районсем тӑрӑх иртнӗ чух ҫан-ҫурӑм сӑркӑлтатса каять.

Ж. ятлӑ ялта эпир ҫул ҫинче Тимофей Васильевич Глоба старикӑн тумтирсӗр виллине куртӑмӑр. Ӑна шомполсемпе хӗнесе, пульӑсемпе шӑтарса пӗтернӗ. Унтан инҫе мар садра вӗлернӗ ҫаппа-ҫарамас хӗр выртать. Унӑн куҫӗсене шӑтарнӑ, сылтӑм кӑкӑрне каснӑ, сулахай кӑкринче штык каҫӑрӑлса тӑрать. Вӑл Глоба старикӗн хӗрӗ—Галя.

Фашистсем яла килсе кӗрсен, хӗр сада пытаннӑ, унта виҫӗ талӑк пурӑннӑ. Тӑваттӑмӗш кун ирхине мӗнле те пулсан ҫиме тупас тесе пӳрт патне пыма шухӑшланӑ. Ӑна нимӗҫ офицерӗ унта хӑваласа ҫитнӗ. Кӑшкӑрнине илтсен, Тимофей Васильевич сиксе тухнӑ, хӑйӗн хӗрне хӳтлесшӗн пулнӑ. Ҫилленсе ҫитнӗ офицер салтаксен групписене чӗнсе илнӗ. Пӗр тискер кайӑкӗ старике тытса тӑнӑ, ыттисем унӑн хӗрне ирӗксӗрленӗ те вӗлернӗ. Кун хыҫҫӑн старике хӑйӗн хӗрӗ вилли ҫинче шомполсемпе хӗненӗ, вӑл чи юлашки вӑйне пухса тарма тытӑнсан, ӑна ҫул ҫинче хӑваласа ҫитнӗ, персе ӳкернӗ те штыксемпе чикнӗ.

Эпир Колесников хушаматлӑ ҫамрӑк ачан виллине куртӑмӑр. Свастикӑллӑ садистсене ҫынсене ахалех вӗлерсе хаваслани ҫитмен. Вӗсем ҫынна асаплантарса вӗлерме ҫӗнӗ майсем шыраса тупнӑ. Вӗсем ҫамрӑк ачана тытнӑ, сарай стени ҫумне тӑратнӑ, вара айккинелле юри лекмелле мар пенӗ. Ҫамрӑк ача тӑнне ҫухатнӑ. Палачсем ача тӑна кӗрессине кӗтсе тӑнӑ, вара унӑн куҫне тӗртсе шӑтарнӑ, ӳтне каса-каса пӗтернӗ.

Эпир К. ятлӑ хутор патне ҫитсе пынӑ чух, унта пурӑннисем каялла таврӑнчӗҫ. Вӗсем кӳршӗри ялсенчен тата вӑрмансенчен килетчӗҫ, нӳхрепсенчен тухатчӗҫ. Пирӗн войскӑсем патне вӗсем хаваслӑн кӑшкӑрса чупса пычӗҫ:

— Соколиксем! Тӑванӑмӑрсем!

Хуторта тӑрса юлнӑ Катерина Галушко, Ирина Сикорская, Мария Бычкова, Галина Бойко, Оля Бебешко пире фашистсем алхасса кайнӑ кунсенче мӗн пулса иртнисем ҫинчен каласа пачӗҫ. Выҫӑхса ҫитнӗ, пыйтланнӑ фашистсем хутора килсе кӗрсенех, тӳрех садсемпе пахчасем ҫине тапӑннӑ. Сухансене тӑпӑлтарса илнӗ, ӳссе ҫитмен купӑстана та, пӗҫермен ҫӗрулмине те ҫинӗ.

Талккишпех ҫаратма пуҫланӑ. Чӑхсене, сысна ҫурисене, сахӑра, ҫӑнӑха сӗтӗрнӗ. Вӑрӑсем пӗр пӳртре фасоль тупнӑ, ӑна кӗсйисене тултарнӑ, ҫавӑнтах пӗҫермесӗрех чӗрӗлле ҫисе янӑ. Час-часах салтаксем хӑйсем ҫаратнӑ япаласемшӗн хапсӑнса ҫапӑҫа-ҫапӑҫа кайнӑ.

Эпир полкӑн командлӑй пунктне каятпӑр. Пуҫ тӑрринчен снарядсем шилесе иртеҫҫӗ. Пирӗн артиллери фашистсене тустарать. Снарядсем ҫурӑлни аякра илтӗнет.

Ял вӗҫӗнче те, ялӑн варринче те ҫӗмӗрсе тӑкнӑ тӑшман машинисем, пӑрахса хӑварнӑ хӗҫпӑшалсем, ҫуннӑ повозкӑсем. Акӑ нимӗҫ каски,—ӑна красноармеец пульли тӳрӗ лексе персе ӳкернӗ. Йӗритавра ҫӗршер нимӗҫ салтакӗсен виллисем.

Кунтан пӗр фашистла вӑрӑ-хурах та чӗррӗн каяймасть! Пирӗн боецсен чӗрисем таса курайманлӑхпа ҫунаҫҫӗ. Ҫакӑ ҫӗмӗрнӗ, ҫунтарнӑ ҫуртсем тата старриксемпе хӗрсен касса пӗтернӗ виллисем тӑшмансене хӗрхенӳсӗр те хаяррӑн тавӑрма чӗнеҫҫӗ.

М. РУЗОВ.

Действующи арми, августӑн 18-мӗш.

УЧИТЕЛЬ

Хӗрлӗ Ҫар чаҫӗсем, фронт линине тӳрлетес шутпа, вӑхӑтлӑха В. ятлӑ пӗчӗк хуларан тухса кайрӗҫ. Хула ҫыннисем те хуларан тухса кайрӗҫ. Ҫул чӑтлӑх вӑрман урлӑ выртать, ҫак вӑрманта ӗнтӗ, темиҫе сехет иртнӗ хыҫҫӑн, канма чарӑнчӗҫ. Сасартӑк тахӑшӗ аса илтерчӗ:

— Семен Иванович учитель ӑҫта-ха? —тесе ыйтрӗ.

Шырама тытӑнчӗҫ. Канма чарӑннӑ вырӑна пӗтӗмпех пӑхса тухрӗҫ. Вӑрман тӑрӑх хытӑ кӑшкӑрса шыраса ҫӳрерӗҫ:

— Семен Иванович! Кунта-и эсир, Семен Иванович?

Анчах Семен Ивановича ниҫта та тупаймарӗҫ.

Шыраканнисем хӑйсен вырӑнӗсене таврӑнчӗҫ те шӑп пулчӗҫ. Вара тахӑшӗ сӑмах хушрӗ:

— Мӗнех кирлӗ сире? Кивӗ йӗркере ҫитӗннӗ ҫын вӗт...—терӗ.

* * *

Семен Иванович Лубенцов йывӑр ыйӑхран вӑранчӗ. Урамри ҫавтери вӑйлӑ шав ӑна тӗлӗнтерсе ячӗ. Вӑл кровать ҫинчен сиксе тӑчӗ те васкасах чӳрече патне пычӗ. Урамра—нимӗҫ салтакӗсем. Семен Ивановича вилнӗ чухнехи пекех кичем пулса килчӗ. Мӗн пулса иртнӗ-ха? Вӑл мӗнле-ха ҫавтери хытӑ ҫывӑрса кайнӑ?

Ҫавтери хытӑ кӗрслеттернипе алӑк шалалла уҫӑлса кайрӗ. Пӳлӗме темиҫе нимӗҫ салтакӗ пырса кӗчӗ. Семен Иванович пӗр кӗтесе хӗсӗнсе тӑчӗ. Нимӗҫсем ун ҫине ҫаврӑнса та пӑхмарӗҫ —вӗсем тӳрех шкаф патне сиксе ӳкрӗҫ. Харкашса, Семен Ивановичӑн брюкисене, пиджакӗсене, аялтан тӑхӑнмалли кӗписсене пӗр-пӗринчен турта-турт илсе, вӗсем шкафа часах пушатрӗҫ. Мӗн чухлӗ те пулин тӑма пултаракан япаласене пурне те нимӗҫ салтакӗсем кутамккисене, кӗсйисене пытарса пӗтерчӗҫ. Салтаксенчен тахӑшӗ кухньӑна кӗрсе кайрӗ те, унтан савӑт-сапапа кашӑксем йӑтса таврӑнчӗ.

Ҫаратса пӗтерчӗҫ. Пӗр лутра салтак Семен Иванович патне пычӗ. Каярахпа ун ҫинчен Семен Иванович хӑй ҫапла каласа пачӗ:

— Ҫамрӑкскер, ача темеллех, пичӗ куҫӗ хаяр, тӑмсай евӗрлӗрех, куҫӗсем суккӑртарах, анчах ҫакӑнпа пӗрлех хӑравҫӑ сӑн-сӑпатлӑ салтак Семен Ивановича тӗллесе, тинкерӳллӗн питрен ҫапрӗ.

— Эпӗ учитель,—терӗ Семен Иванович нимӗҫле.

— Вырӑссен учительсем пулма пултараймаҫҫӗ,—тесе салтак Семен Ивановича татах питрен ҫапрӗ.

Тепӗр нимӗҫ салтакӗ, ку та ҫамрӑкскер, анчах та самӑр та кутамас пӳсиллӗскер, ахӑлтатса кулса ячӗ те, лутра салтака аяккалла сирчӗ, мӗнле ҫапмаллине лутрине кӑтартас шутпа, аллине ерипен каялла ячӗ те Семен Ивановича вирлӗн ҫапрӗ. Вӑл ҫапнипе Семен Иванович урайне тӗршӗнсе анчӗ.

Унтан мӗн пулнине Семен Иванович лайӑххӑн астӑваймасть. Вӑл пысӑк пӳлӗмре вӑранчӗ. Апат ҫимелли ҫавракa сӗтел хушшинче нимӗҫ офицерӗ ларать. Лутра салтак офицера темӗн каласа парать.

Семен Иванович ку хулара темиҫе ҫул хушши пурӑннӑ. Вӑл кунта урамсемпе ҫуртсене ҫеҫ мар, йӗри-таврари вырӑнсене вунӑ километра яхӑн ҫеҫ мар,—вӑл ку хулари мӗнпур пӳлӗмсене те тенӗ пек пӗлнӗ. Ку—Иванцов бухгалтерӑн пӳлӗмӗ пулнӑ.

— Эсӗ нимӗҫле пӗлетӗн-и?—тесе ыйтрӗ офицер Семен Ивановичран нимӗҫле.

— Пӗлетӗп, эпӗ учитель. Эпӗ ачасене вӗрентетӗп,—терӗ Семен Иванович.

— Санӑн професси—сана урӑх кирлӗ мар,—терӗ офицер.—Халлӗхе эсӗ тӑлмачӑ пулатӑн, санӑн малалли кун-ҫулна кайран татса парӑп. Халь яра пар.

Семен Иванович урама тухрӗ. Вӑл темиҫе утӑм ярса пусрӗ. Пуҫӗ ҫаврӑнать, урисем хутланса анаҫҫӗ, питҫӑмартийӗ чӑтма ҫук ыратать. Урам пуш-пушах. Семен Иванович сӗтӗрӗнсе пӗр кӗтес тӗлне ҫитрӗ. Питҫӑмартийӗ ыратнӑҫемӗн хытӑрах ыратать. Семен Иванович пит-куҫне тутӑрпа шӑлса илчӗ. Тутӑр юнпа хӗрелчӗ.

Кунта, кӗтесре, пысӑк ҫуртра госпиталь пурччӗ. Семен Иванович йывӑҫсемпе хупланса ларнӑ картишне кӗчӗ. Ҫамрӑках мар, ҫӳллӗ врач ун патне пычӗ.

— Мӗн?—тесе ыйтрӗ врач.

— Япӑх,—терӗ Семен Иванович.

— Эсир аманнӑ-и?

— Хӗнесе сусӑрлатрӗҫ.

— Халех эпӗ сире ҫуса тасатӑп, ҫыхса ярӑп. Хӑвӑрах куратӑр, эпӗ хамӑн вырӑнтах юлтӑм. Врач йывӑр аманнӑ ҫынсене пӑрахса кайма пултараймасть. Ав ҫавӑнта, тӗмӗ айне, выртӑр-ха. Унта сулхӑн. Эпӗ халех килетӗп, мӗн кирлине пурне те илсе таврӑнатӑп.

Семен Иванович тӗм айне выртрӗ те, врач васкасах ҫурт патнелле кайрӗ. Ҫак самантра картишне нимӗҫ офицерӗпе ҫирӗм салтак пырса кӗчӗҫ.

— Стой,—терӗ офицер врача.

— Кунта госпиталь,—терӗ врач тивӗҫлӗ нимӗҫ сӑмахӗсене аран-аран аса илсе.—Кунта аманнӑ ҫар ҫыннисем выртаҫҫӗ.

— Эсир врач-и?—тесе ыйтрӗ офицер.

— Врач.

— Мӗнле чир врачӗ?

— Эпӗ терапевт,—терӗ врач.

— Суятӑн, эсӗ куҫ чир врачӗ. Вырӑссен темшӗн куҫ чир врачӗсем питӗ нумай,—терӗ те шӑлне йӗрчӗ.

Вара офицерпа юнашар тӑракан салтак врач ҫине сиксе ӳкрӗ те ҫӗҫӗпе унӑн куҫне чиксе шӑтарчӗ.

Врач тӗршӗнсе анчӗ.

— Нихӑҫан та хӑрах куҫне хӑварма юрамасть,—терӗ хыттӑн офицер салтака.—Сасартӑк вӑл, тен, кура пуҫлӗ.

Вара салтак врачӑн тепӗр куҫне чиксе шӑтарчӗ.

Нимӗҫ салтакӗсем аманнисене картишне хӑваласа пухрӗҫ. Хӑйсем утма пултарайманнисене сӗтӗрсе тухрӗҫ. Вара ҫынсене пӗтерме пуҫларӗҫ. Аманнисене штыксемпе чиксе, ҫӗҫӗсемпе касса вӗлерчӗҫ.

— Кунта пиллӗкӗн юлӑр. Инструкци тӑрӑх ӗҫлӗр,—тесе приказ пачӗ те офицер, хӑй хапха патнелле кайрӗ.

Семен Иванович кункаҫах тӗм айӗнче выртрӗ. Тӗттӗм пулсан, вӑл госпиталь ҫуртне кӗчӗ. Пысӑк палатӑра, ансӑр койкӑсем ҫинче, йывӑр аманнисем выртаҫҫӗ. Семен Иванович пушӑ койка ҫине выртса пуҫ ҫинчене витӗнчӗ те вилнӗ пекех шӑп пулчӗ.

— Ӗҫес килет, ӗҫес килет,—терӗ тахӑшӗ вӑйсӑр сасӑпа.

Ун патне нимӗҫ салтакӗ пычӗ.

— Ӗҫме ҫук,—терӗ вӑл.—Ферботен. Инструкци.

Ҫӗркаҫах тӗрлӗ вырӑнсенчен хӑшӗ те пулин вӑйсӑррӑн йынӑшса йӑлӑнни илтӗнчӗ:

— Ӗҫес килет.

Ҫак сӑмаха илтсен кашнинчех салтак пырать те ҫепӗҫҫӗн калать:

— Ӗҫме ҫук. Ферботен, инструкци.

Ир еннепе аманнӑ пӗр ҫамрӑк боец кровать ҫинчен анчӗ те тула тухмалли алӑк патне упаленсе ҫитрӗ. Унта шыв бакӗ ларать. Сӑнчӑр ҫинче кружка ҫакӑнса тӑрать. Аманни кармашса кружка илчӗ. Нимӗҫ салтакӗ ҫакна коридортан питӗ лӑпкӑн сӑнаса пӑхса тӑчӗ. Вара, аманни крана пӑрнӑ хыҫҫӑн, кружкӑна шыв юхма тытӑнсан, нимӗҫ салтакӗ сывӑхрах пырса, крана васкамасӑр пӑрса хытарчӗ те, аманнӑ боеца персе пӑрахрӗ.

Кӑнтӑрла чӑтма ҫук шӑрӑх пулса килчӗ. Уҫӑ чӳречесенчен вилӗ патне темӗн чухлӗ шӑна кӗрсе тулчӗ. Татах тепӗр аманнӑ боец кровать ҫинчен анчӗ те бак патнелле упаленсе кайрӗ. Ҫакна та нимӗҫ салтакӗ питӗ лӑпкӑн персе пӑрахрӗ, персе пӑрахнӑ хыҫҫӑн шывне ӗҫсе ячӗ те, кружка тӗпне аманнисем выртакан кроватьсем ҫине сапса ячӗ.

Ҫак кун иртнӗ ҫӗре, каҫчен, шыв бакӗ патӗнче тӑватӑ боец вилчӗ.

Пӑч тӗттӗм пулса ҫитсен, Семен Иванович кровать ҫинчен анчӗ те питӗ йӑпшӑнса алӑк патнелле пычӗ. Унӑн никам куҫӗ умне пулмасӑрах урама тухма май килчӗ. Урамра пуш-пушах. Семен Иванович хӑйӗн ҫурчӗ патне ҫитрӗ. Вӑл килте вутӑ ҫурмалли пуртӑ пулнине аса илчӗ. Ку пуртӑ алӑк умӗнчех выртаканччӗ. Семен Иванович пуртта илчӗ те урама тухса хӑйӗн ҫурчӗ умӗнче, вилнӗ пекех, шӑпланса чарӑнса тӑчӗ. Тепӗр темиҫе минутӑран ура сасси илтӗнсе кайрӗ. Нимӗҫ офицерӗ Семен Иванович тӑракан тӗле ҫитрӗ. Семен Иванович пуртӑпа сулса ячӗ. Офицер хӑрӑлтатса кайса ӳкрӗ. Семен Иванович малалла кайрӗ. Татах ура сасси илтӗнчӗ. Иккӗн килеҫҫӗ, нимӗҫле калаҫни илтӗнет. Акӑ, вӗсем иккӗшӗ те Семен Иванович тӗлне ҫитрӗҫ. Семен Иванович пуртта сулса ячӗ. Пӗр нимӗҫ салтакӗ унӑн ури патнех тӗршӗнсе анчӗ, тепри мӗн вӑй ҫитнӗ таран ҫухӑрса тарма тытӑнчӗ.

Семен Иванович тепӗр еннелле чупрӗ. Тахӑшӗ ун хыҫҫӑн персе ячӗ, тахӑшӗ ун хыҫҫӑн чупа пуҫларӗ. Татах персе ячӗҫ. Семен Иванович пӗр переулока пӑрӑнса кӗчӗ. Тепӗр темиҫе минутӑранах вӑл ӗнтӗ уйра пулать, уйран вара вӑрмана ҫитме те ҫывӑх. Унӑн пуҫӗ тӑрринчен пулясем шӑхӑра-шӑхӑра иртсе каяҫҫӗ. Вӑл вӑрман патне чупсах ҫитнӗччӗ, анчах шӑпах ҫак вӑхӑтра хӑйӗн хулпуҫҫийӗ питӗ хытӑ ыратма пуҫланине туйса илчӗ. Вӑл ӳкрӗ. Ура сассисем илтӗнчӗҫ. Темиҫе нимӗҫ салтакӗ унпа юнашарах чупса иртсе кайрӗҫ.

Кӑкӑрӗнче ыратнине ҫӗнтерсех Семен Иванович вӑрмана упаленсе ҫитрӗ. Кунта вӑл тул ҫутӑличчен выртрӗ. Ирхине ӑна Хӗрлӗ Ҫарӑн боецӗсем—нимӗҫсене В. ятлӑ пӗчӗк хуларан хӑваласа кӑларса янӑ чаҫӑн боецӗсем тупнӑ.

* * *

Ӑна госпитале хучӗҫ. Хулари ҫынсем унӑн сывлӑхне пӗлме кулленех темиҫешер хут пыра-пыра каятчӗҫ.

— Эпӗ хамӑн ӗмӗрӗм тӑршшӗнче ҫаплах ачасене вӗрентрӗм,—терӗ Семен Иванович вӗсенчен пӗрине.—Халӗ эпӗ вӗсене тӗрӗс е тӗрӗс мар вӗрентни ҫинчен шухӑшлатӑп. Эпӗ вӗсене пурне те вӗрентнӗ-ши? Малашне эпӗ вӗсене тата лайӑхрах вӗрентӗп, мӗншӗн тесен халь эпӗ хам та питӗ нумай пӗлсе ҫитрӗм.

Вӑл икӗ кун пурӑнчӗ. Ӑна пытарма хулари мӗнпур халӑх пухӑнчӗ. Ӑна хулари масар ҫине пытарчӗҫ. Хулара ӑна кулленех аса илеҫҫӗ. Пурин куҫӗ умӗнче те вӑл, ҫӳллӗ те ырханрах старик, Семен Иванович учитель, калаҫма юратман, йӗркеллӗхе тата ӗҫе вӑхӑтра тунине юратакан ҫын тӑрать.

Ку хулара ӑна — кивӗ йӗркере ҫитӗннӗ ҫын тесе каланӑскере —ӗмӗрне те манмӗҫ.

К. ФИНН.
(«Известия», № 195).

Агитаци ĕçне çĕнетсе урăхлататпăр

Германи фашисчĕсем пире хирĕç пуçланă вăрçă çĕршыври обстановкăна тĕпренех улăштарчĕ. Çак çĕнĕ обстановка вара пирĕн ума çĕнĕ задачăсем кăларса тăратрĕ. Паллах ĕнтĕ, çак çĕнĕ задачăсене кивĕлле, кивĕ меслетсемпе ĕçлесе ăнăçлăн пурнăçлама май çук. Вăрçăллă обстановка пĕтĕм ĕçе, çав шутрах политикăллă агитаци ĕçне те, тĕпрен урăхлатса çĕнетме, мĕнпур ĕçе вăрçă вăхăтне юрăхлă туса çĕнетме хушать.

Мĕнле çĕнетсе урăхлататпăр-ха эпир хамăр ĕçе?

Чи малтан ку ĕçе район центрĕнчен пуçланă. Районри парткабинет ĕçне халĕ урăхла йĕркеленĕ. Хăй куллен туса пыракан ĕçсен содержанийĕ енчен илсе пăхсан, вăл районри агитпункт пулса тăрать. Агитпункт çумĕнче икĕ группа: докладчиксен тата политинформаторсен групписене организациленĕ. Кунсăр пуçне, агитпункт çумĕнче ялти агитпункт руководителĕсен семинарне организациленĕ.

Докладчиксен группине малтанах организациленĕ пулнă. Вăл группăра малтан 25 докладчик тăнă. Вĕсем кутаринччен колхозсенче 42 доклад туса ирттернĕ те ĕнтĕ. Халĕ вĕсен йышне пысăклатнă—32 çынна çитернĕ.

Политинформаторсен группине халĕ кăна организациленĕ. Анчах, çакна каласа пулать: вĕсенчен хăшĕ-пĕрисем тахçантанпах ĕнтĕ политинформаторсем пулса ĕçлеççĕ, нумайĕшĕ 10—15-шер информаци ирттернĕ те ĕнтĕ. Çакна асăрхамалла: кунта район центрĕнчи политинформаторсене кăна шута илетĕп. Районри агитпункт çумĕнчи политинформаторсен группи те çавсенчен кăна тăрать. Ялсенчи политинформаторсем урăх группăсенче тăраççĕ.

Ялти агитпункт руководителĕсен семинарне малтанах организациленĕ. Вăрçă пуçланнăранпа вĕсемпе икĕ семинар туса ирттернĕ те ĕнтĕ. Пĕрремĕш семинар июнĕн 28-мĕшĕнче, иккĕмĕшĕ—августăн 13-мĕшĕнче пулса иртнĕ.

Районри агитпунктăн докладчикĕсем халĕ колхозсенче çакăн пек темăсем тăрăх докладсемпе калаçусем ирттереççĕ:

Фашистла Германие хирĕç пыракан кĕрешӳри халăхсен пĕрлĕхлĕ фрончĕ.

Фашизм—этемлĕхĕн чи усал тăшманĕ.

Фашизма хирĕç вăрçакан совет халăхĕн фрончĕпе тылĕ.

Сталин юлташ—пролетариллĕ аслă полководец.

Фашистла оккупантсене хирĕç пыракан партизанла кĕрешӳ.

Пысăк тухăçлă тырпула пухса кĕртесси—оборонăн чысла задачи.

Тăван çĕршыва сыхласси—ССР Союзĕнчи кашни гражданинăн тивĕçĕ.

ССР Союзĕнчи шухăш-кăмăл ирĕклĕхĕ тата фашистла çĕршывсенче тĕн тĕлĕшĕнчен ирĕксĕрлени.

Ялти агитколлективсен ĕçĕсене те çавăн пекех урăхлатса çĕнететпĕр. Вĕсен ĕçне урăхлатса çĕнетнĕ чухне эпир, чи малтан, халиччен пулнă çитменлĕхсене пĕтерессине шута илтĕмĕр.

Мĕнле çитменлĕхсем пулнă-ха пирĕн халиччен политикăллă агитаци ĕçĕнче? Çакăн пек çитменлĕхсем пулнă:

Агитколлективсемпе вулав çурчĕсем хушшинче тачă çыхăну пулман, вĕсем кашниех хăйсене тĕллĕн ĕçленĕ.

Колхозсенчи, бригадăсенчи тата тĕрлĕ организацисемпе учрежденисенчи стена хаçачĕсен ĕçĕсемпе агитколлективсем сахал интересленнĕ, ĕçре вĕсене пит те сахал пулăшнă.

Радиоустановкăсем пачах хăйсене тĕллĕн ĕçленĕ, радиопередачăсене пухăнса итлес ĕçе организацилес ыйтусемпе агитколлективсем сахал интересленнĕ.

Пĕтĕмĕшле агитаципе массăллă-оборонăллă ĕçсем хушшинче çыхăну пулман.

Ялти культурăллă-массăллă ытти ĕçсем те, çавкашкалах, агитколлектив тулашĕнче пулса пынă.

Çакăн пек çитменлĕхсем пулнă пирĕн халиччен агитаци ĕçĕнче.

Паллах ĕнтĕ, çакăн пек тумхахсем ĕçре чылай чăрмантараççĕ. Анчах та, вĕсене пĕтерме май пур.

Мĕн тăватпăр-ха эпир çав çитменлĕхсене пĕтерес тĕлĕшпе?

Агитколлективсем вырăнне агитпунктсем туса йĕркелетпĕр. Çакă вара, шăпах ĕнтĕ, çав малтан пулнă çитменлĕхсене пĕтерме тата политикăллă агитаци ĕçне вăрçă вăхăтне юрăхлă туса çитерме май парать.

Агитпунктсен ĕçне çакăн пек принципсем тăрăх йĕркелетпĕр: кашни ялсовет центрĕнчех агитпункт пулать. Агитпунктăн тĕп вырăнĕ е вулав çурчĕ, е колхоз клубĕ пулать. Агитпункт ялти политикăллă-массăллă мĕнпур ĕçе пĕрлештерсе тăракан центр пулса тăрать. Агитпунктăн пĕтĕм ĕçне унăн руководителĕ йĕркелесе пырать.

Ялсенчи агитпунктсем çакăн пек группăсенчен тăраççĕ:

Агитаторсен группи—кашни колхоз пуçне 2—3-шер агитатор.

Вулавçăсен (чтецсен) группи—кашни бригада пуçне 2—3-шер чтец.

ПВХО инструкторĕсен тата самозащита групписене ертсе пыракан руководительсен группи—ялсоветне кĕрекен кашни ял пуçне пĕрер инструктор.

Пичетри пропаганда работникĕсен группи—ку группăра колхозсенче, бригадăсенче тата ытти организацисенче тухса тăракан стена хаçачĕсен редакторĕсем тăраççĕ.

Радиопередачăсене пухăнса итлес ĕçе организацилес тĕлĕшпе ĕçлекенсен группи.

Çапла вара, агитпунктсене çакăн пек принцип тăрăх туса йĕркеленчĕн та, агитаци ĕçĕнче халиччен пулнă çитменлĕхсене пĕтĕмпех пĕтерме тата политикăллă-массăллă мĕнпур ĕçе пĕр центр урлă туса пыма май парать.

Паллах ĕнтĕ, çав группăсенчи çынсен йышĕ пур çĕрте те пĕр пек пулма пултараймасть. Вĕсене вырăнти условисене кура организацилетпĕр.

Мĕн тăваççĕ-ха агитпункт çумĕнчи группăсем? Вĕсем мĕн ĕçлени çинчен чăрăнса тăма та кирлĕ мар пулĕ, вĕсем мĕн тумалли вĕсене панă ятранах лайăх курăнса тăрать.

Агитаторсен группи кулленхи агитаци ĕçне туса пырать.

Вулавçăсен группи бригадăсенче, звеносенче хаçат-журналсем вулас ĕçе организацилет. Чтецсем, сăмахран, çакăн пек материалсене вуласа параççĕ:

Совет Информаци Бюровĕн пĕлтерĕвĕсем.

Вăрçă хирĕнчи уйрăм эпизодсем.

Фашизмăн тискер кайăкла ĕçĕсем çинчен çырнă статьясем.

Сывлăшран тапăннинчен тата химиллĕ тапăнуран сыхланас тĕлĕшпе çырнă статьясем.

Вырăс халăхĕн геройла кĕрешĕвĕсем çинчен çырнă статьясем.

Правительствăн çĕршыв оборонипе çыхăннă мероприятийĕсем.

Тылри халăх умĕнче тăракан задачăсем çинчен çырнă статьясем.

ПВХО инструкторĕсен группи халăха тăшман тапăннинчен сыхланма вĕрентет.

Пичетри пропаганда работникĕсен группи стена хаçачĕсем кăларас тĕлĕшпе ĕçлет.

Радиоработниксен группи радиопередачăсене пĕрле пухăнса итлес ĕçе организацилет. Сăмах майĕн çакна каласа пулать: радиоприемниксем çумне уйрăм юлташсене çирĕплетнĕ хыççăн радиопа усă курас ĕç чылаях лайăхланчĕ. Халĕ кашни радиоприемникпах кунсерен 40—50-шер çын итлеççĕ.

Çакăн пек çĕнетсе урăхлататпăр халĕ эпир, тĕпрен илсен, хамăр ĕçе.

Р. МАЛЮТИН.

ВКП(б) Ишлей райкомĕн пропагандăпа агитаци отделĕн заведующийĕ.

Çĕршыв оборонин фондне

ÇĔМĔРЛЕ. Кĕçĕн Тăванри «Ударник» колхоз членĕсем оборона фондне 300 литр, «Первое Мая» колхоз членĕсем 1000 литр сĕт панă.

С. БАТЬКОВ.

* * *

ЕЛЧĔК. «Красный партизан» колхоз членĕсем социализмлă тăван çĕршывăн оборона фондне 225 ĕçкунĕ, 130 литр сĕт, 235 çăмарта, 9 чăх, 13 хур, 160 тенкĕ укçа панă.

Н. ЕМЕЛЬЯНОВ.

* * *

КАНАШ. «Комсомол» колхоз членĕ А. Филиппова юлташ СССР оборонин фондне 50 тенкĕлĕх заем облигацийĕ тата 5 литр сĕт пачĕ. Колхозниксемпе колхозницăсем пурте пĕр çын пек пулса, вăрçă вăхăтĕнче кашни уйăхрах пĕр ĕçкунĕ тупăшне тата 1000 тенкĕлĕх заем облигацийĕсене, 600 тенкĕ укçан тата ытти япаласене те оборона фондне пама пулчĕç.

ПЕРВОМАЙСКОЕ. «Октябрь» колхозри комсомолецсем оборона фондне 62 ĕçкунĕ, тата кашни комсомолец 45 тенкĕ укçа панă.

А. КОСОЙКИН.

* * *

ЕТĔРНЕ. Урапакассинчи пуçламăш шкулти учительница М. К. Шумилова юлташ колхозра вунă кун ĕçлесе илнĕ тупăша оборона фондне панă. Колхозри çамрăксем воскресникре ĕçлесе илнĕ 131 ĕçкунĕ çине тивекен тупăша оборона фондне панă.

И. ТИМОНИН.

* * *

Сăхăтпуçĕнчи (Тăвай р.) «Хĕрлĕ Октябрь» колхоз членĕсемпе комсомолецсем воскресник туса тыră вырнă. Воскресникре 200 çын пулнă, вĕсем пурĕ 360 ĕçкунĕ туса пĕтĕмпех оборона фондне панă.

Е. ТИМАКОВА.

Парторганизаци уборкăна ертсе пырать

Пуçламăш парторганизаци ертсе пынипе, Ленин ячĕпе тăракан колхоз колхозникĕсем 528 гектар çинчи ыраша 7 кун хушшинче вырса пĕтерчĕç.

— Пирĕн уйхир вĕçĕ-хĕррисĕр сарăлса выртать. Унта кашни кун, ир-ирех тытăнса тĕттĕм пуличчен, 800 çын ытла ĕçлеççĕ, вăйлă тырпула пуçтараççĕ, — тет колхоз председателĕ коммунист Ф. Головин юлташ.

Парти членĕн кандидачĕ Еливанова юлташ, фронта кайнă машиниста улăштарса, жнейка çинче ĕçлеме тытăнчĕ. Уборкăн пирвайхи кунĕнчех вăл жнейкăпа 3—4 гектар вырса пычĕ. Халĕ çуртыррине икĕ енĕпе те вырать пулин те кулленех 5-шер гектартан кая мар вырать.

Колхозник Светлов Егор çулпа çамрăк çын мар ĕнтĕ, анчах ĕçре паттăрха вăл. 30 çĕмел тăвас вырăнне, вăл кашни кунах 48—50 çĕмел-сурат тăвать. Маймулов юлташ та хастарлăн ĕçлет, вăл кунне 50—58 çĕмел-сурат тата ытларах та тăвать.

Пуçламăш парторганизаци уборка ĕçĕпе кулленех интересленет тата çак ĕçре большевикла ертсе пырать. Уборка пуçлансанах коммунистсем хăйсен усă пухăвĕнче уборка мĕнле пыни çинчен сӳтсе-явнă, палăрнă çитменлĕхсене усса панă. Çитменлĕх çакăнта пулнă: 7-мĕш бригадăра тăкаксемпе çителĕксĕр кĕрешнĕ, хăшпĕр бригадăсенче çĕмелсене вăхăтра туман пулнă. Çак çитменлĕхсене пуçламăш парторганизаци пулăшнипе çийĕнчех тӳрлетнĕ.

— Уборка кăçал нихăçанхинчен те организованно пырать. Ку вăл — пирĕн колхозниксем пысăк ăнланулăхпа, ырма пĕлмесĕр ĕçленин результачĕ. Пирĕн ĕçсен ăнăçулăхĕ,— тет малалла пуçламăш парторганизацин секретарĕ Мартынов юлташ, — эпир тыră вырассипе кĕлтесене капана хывассине, авăн çапассипе государствăна тĕштыра парассине пĕрле çыхăнтарса туса пынинче.

Халĕ кашни бригадăрах кĕлтесене капана хывас тĕлĕшпе 7—8 лаша — пурĕ 80 лаша ытла ĕçлеççĕ. Сложнăй молотилка çĕрĕн-кунĕн çапать. Машинист Катюков юлташ сменăра 14—15 тонна тата ытларах та тĕштыра çапать.

— Ыраш пысăк тухăç шантарать. Пирвай çапнă тырра шутланă тăрăх, кашни гектартан вăтам шутпа 18 центнер ыраш тухнă. Çуртрисем ырашран начар мар. Кăçал мĕнпур культурăсене пĕрле шутласан, 18 центнертан кая мар тĕштыра илетпĕр, — тет колхоз председателĕ Головин юлташ.

Государствăна тĕштыра парса татассине пуçламăш парторганизаци пирвайхи вырăна хурать. Колхоз государствăна 400 центнер ытла тĕштыра панă.

Çуртри вырасси хĕрӳллĕн пырать.

Агитаторсем (вĕсем 30 çын, пуртенĕ пекех коммунистсемпе комсомолецсем) яланах колхозниксемпе пĕрле. Вĕсем кашни кун артель членĕсене Совет Информаци Бюровĕ пĕлтерни çинчен, боевой эпизодсем çинчен каласа ăнлантараççĕ. Бригадăсенче стена хаçачĕсем кăларассине ертсе пыраççĕ.

Ф. МАРКОВ.

Елчĕк районĕ.

Государствăна ялхуçалăх продукчĕсем параççĕ

● КОМСОМОЛЬСКОЕ. Буденный ячĕпе тăракан колхоз кĕрхи тырăсене вырса пĕтернĕ хыççăнах авăн çапма тытăнчĕ. Государствăна чи малтанхи таса тырра 42 центнер леççе пачĕ.

● ИШЛЕЙ. Районри чылай колхозсем государствăна пахча-çимĕçсем пама пуçларĕç. Катраç ялсоветне кĕрекен «Красные Яуши» колхоз государствăна сухан тата чĕкĕнтĕр парса татрĕ. Çак колхозах 10 центнер çĕнĕ çĕрулми пачĕ.

● СОВЕТСКОЕ. Кивуй колхозĕ государствăна тырпул памалли обязательствăна 67 процент тултарчĕ. Çитес çулшăн 54 килограмм аш-какай панă. Пĕр тонна ытларах утă леççе панă. Колхозниксем заем укçине пĕтĕмпех парса татнă. Çĕршыв оборонин фондне пĕр центнер çăм тата тăватшар ĕçкунĕ панă.

● ÇĔМĔРЛЕ. Хутарти Ленин ячĕпе тăракан колхоз государствăна пахча-çимĕçсем пама пуçларĕ. Колхоз государствăна 27 центнер ытла хăяр парса хăй планне ытлашшипех тултарчĕ. Халĕ вĕсем купăста, кишĕр тата помидор параççĕ.

Шăхасан районĕнчи Калинин ячĕпе тăракан колхоз государствăна тыră леççе парать.

Е. Цыганов фотоӳкерчĕкĕ.

Кĕрхи тырăсене вăхăтра акса хăвармалла

Тырпул тухăçне ӳстерес ыйту хальхи вăхăтра колхозсем умĕнче нихăçанхинчен те çирĕпрех тăмалла. Вăрçă вăхăтĕнчи условисенче кашни хушса илнĕ килограмм тыră тата ялхуçалăх продукчĕсене ытларах туса илни, пирĕн çĕр çине килсе кĕнĕ тăшмана пуçĕпех çапса аркатас ĕçре государствăллă пысăк вырăн йышăнса тăрать.

Кăçалхи çул вăйлă тырпул туса илнипе пĕр колхоз та, пĕр колхозник те лăпланса ларма тивĕçлĕ мар, пачах урăхла, 1942 çулта татах та пысăкрах тухăçлă тыră туса илес ĕçĕн пуçарулăхне халех анлăн сарса ямалла. Кĕрхи тырăсене пысăк пахалăхпа тата вăхăтра акса хăварни уйрăмăнах пысăк вырăн йышăнса тăрать. Чкаловски районри чылай колхозсен руководителĕсем çакна ăнланса илнĕ. Çавна пула вĕсем кĕрхи тырăсене акса хăварас енĕпе пысăк ăнăçусем туса пыраççĕ. «Кзыл Тан», Ворошилов ячĕпе тăракан тата «Ырлăх» колхозсем кĕрхи тырăсене 5—6 кун хушшинче акса хăварчĕç. Кунтан нимĕн те тĕлĕнмелли çук, мĕншĕн тесен, нумай колхозсенчи машиновед-сеяльщиксем сменăри нормăна ытлашшипех тултарса ĕçлерĕç. «Кзыл Тан» колхозри сеяльщик Н. Алеев юлташ хăйĕн сменинче 11 ретлĕ сеялкăпа нормăпа 4 гектар акас вырăнне 8-шар гектар акса пырать.

Çакăнпа пĕрлех, кĕрхи тырăсене акмалли площаде ытларах сарас пирки те чылай ĕçсем туса ирттернĕ. «Çăлтăр», «Кзыл Юлдуз», «Пламя Октября» тата ытти колхозсем те кĕрхи тырăсене акса хăварма палăртнă участоксенчи пулса çитнĕ культурăсене хăвăртрах пуçтарса капан туса лартнă, çав вырăнти çĕре тыră акма хатĕрлесе хунă. Халь вăл участоксем çине, хура çĕртме ани çине акнă пекех кĕрхи тырăсене вăхăтра акса хăварма ĕлкĕрсе пыраççĕ.

Çумăр çуса тăнипе çанталăк условийĕ ытла аванах пулмарĕ пулсан та, акмалли вăрлăхсене колхозсем çителĕклĕ таран тата вăхăтра хатĕрлесе çитерчĕç. Чылай колхозсем вăрлăха итем çинчех тасатса хураççĕ. Вăрлăхсене пурне те протравить туса акаççĕ, протравить тумалли материалсене эпир колхозсем валли пурне те çителĕклĕ хатĕрлесе хутăмăр. Халь ăна хăш колхоза мĕн чухлĕ кирлĕ çавăн чухлĕ туянаççĕ.

Вăрлăхлăх тырăн пахалăхĕ питех те аван, ăна анализ туни лайăх çирĕплетсе парать. Вăрлăхăн тĕп массине кондицине пĕрремĕшпе иккĕмĕш класа кĕртнĕ.

Колхозсем кĕрхи тыră акмалли плана çитес кĕске вăхăтрах тултараççĕ, агротехника правилисене пурнăçа кĕртсе ĕçленипе, 1942 çулта татах та вăйлă тырпул туса илесси пирки нимĕн те иккĕленмелли çук.

Ф. АРХИПОВ.

Чкаловски райçĕрĕç пайĕн главнăй агрономĕ.

Пăрçа çулаççĕ

СОВЕТСКОЕ. Кăмаккассинчи «Клевер», Анат Сăнарти «Новый путь» колхозсем урпапа тулăна вырма тухрĕç.

Чурманкассинчи «Трудовик» колхоз 10,75 гектар, Доронин ячĕпе тăракан колхоз 10 гектар, Мăн Чуратри «Прогресс» колхоз 5,40 гектар çинчен пăрçа çулса кĕртнĕ. **Як. СИГАЙ.**

Кĕлтесене капана хываççĕ

ШАМĂРШĂ. Августăн 22-мĕш тĕлне районĕпе 5.648 гектар вырса пуçтарнă. Вăл шутран 566 гектар çинчен пуçтарса кĕнĕ тырăна çапнă. Вырнă тырпула 624 гектар çинчен турттарса капана хывнă. Пур колхозсем те кĕраки тума тухрĕç, пурĕ 2.144 гектар акнă.

К. ИВАНОВА.

Райçĕрĕç пайĕн агрономĕ.

Колхозсен хăватлă кĕркунни

Пирĕн тăван çĕршыв пурăнса ирттерекен хаяр кунсенче пĕрлĕхлĕ патриотизмлă хавхаланупа хĕрӳленнĕ колхоз хресченĕсем çĕнтерӳ патне илсе пыракан никам çĕмĕрейми хăйсен кăмăлне тата халиччен курман хăватлă чăтăмлăхне кăтартаççĕ.

Рядовой совет çыннисем — колхозниксемпе колхозницăсем — халĕ чăнчăн геройла ĕçсем туса пыраççĕ. Вĕсем тырпулсене пухса кĕнĕ çĕрте фронтри пекех ĕçлеççĕ. Вĕсене хула çыннисем, шкулта вĕренекен ачасем тата студентсем пулăшаççĕ.

Ĕçлекенсенчен хăшĕсем Хĕрлĕ Çара кайнă пулсан та, пуян тырпула пухса кĕртесси иртнĕ çулхисенчен хăвăртрах та лайăхрах пырать.

Комбайнсемпе пĕрлех тыră вырмалли çавтери нумай ахаль машинăсене, çурласемпе çавасене ĕçе кĕртеççĕ. Çапла ĕçлесе пырса, сăмахран, Крым республики тăрăх кăçал уборкăна пĕлтĕрхинчен 12 кун маларах пĕтернĕ. Колхозлă Кубань тырра иртнĕ çулхинчен икĕ эрне хăвăртрах вырса пĕтернĕ. Запорожье, Сталино тата ытти облаçсенче пиншер колхозсем тыră памалли обязательствăсене государство умĕнче срокчен тултарнă, хăйсене кирлинчен ытлашши юлакан тĕштырра кооперацине сутаççĕ,çĕршыв оборонин фондне продуктсем параççĕ.

Миллионшар колхозниксемпе колхозницăсем, çĕршыв оборонин аслă ĕçне хăйсен пултарулăхне тата хăйсен мĕн пур вăйне пама тăрăшса, уборка ĕçĕсен вăхăтĕнче икшер-виçшер норма тултарса пыраççĕ. Ыранхи куна, эпир çĕнтерессине пĕтĕм чĕререн хытă шаннă совет çыннисем уборкăри пекех вăй-хăватпа тата хавхаланупа кĕрхи ĕçсене туса пыраççĕ, килес çулхи тырпулăн никĕсне хываççĕ. Кĕрхи тырăсене акаççĕ, унăн площачĕ кăçал хăшпĕр облаçсемпе крайсенче чылай ӳснĕ. 1942 çулхи çуртыррисем валли суха тăваççĕ. Кăçал кĕркунне акса хăваракан культурăсен шутне тулă, ыраш та урпа кăна мар, кок-сагыз та кĕрет.

Эпир кĕркунне акса хăваракан тырăсен планне мĕнле те пулсан ӳстермелле. Мирлĕ строительство тапхăрĕнче кĕрхи тырăсем продовольствине каякан культурăсем пулса тăнин вырăнĕ питех те пысăк пулсан, вăрçă вăхăтĕнче вăл татах та хытăрах ӳсмелле. Кĕрхи культурăсем çурхисенчен тухăçлăрах. Кĕркунне мĕн чухлĕ нумайрах площадь акса хăварнă, çуракине ирттерме çавăн чухлĕ çăмăлтарах пулать. Кĕрхи ыраш çуркунне акнă тулăран маларах пиçсе çитет, ăна унтан маларах пуçтарса кĕреççĕ, — çакă пурте уборка вăхăчĕ ытла хĕрӳ пулассине çăмăллатать. Çурхи тулла нумай акакан районсенче, урăхла каласан, хĕвелтухăçĕнче, кĕрхи тырăсен площадьне ӳстерни питех те кирлĕ.

Çĕршыври нумайĕш районсенче кĕрхи тырăсене акса хăварассине ӳстерес майсем питех те пысăк. Кăçал пухса илнĕ тырăсем вырăнне кĕрхи тырăсем валли суйласа илме пĕлни кирлĕ. Сăмахран, кăнтăрта кĕрхи тыră акма пĕр çулхи тата нумай çулхи курăксен, силос культурисен, кукуруза, хĕвелçаврăнăш тата нумай вырăнĕсене илмелле. Çакă тăватă культура вырăнĕсем кăнтăр-хĕвелтухăçĕнче те кĕрхи тырăсем акма лайăх.

Пĕтĕм Союзри ялхуçалăх выставкинче пулнă малта пыракан колхозсен опычĕ çакна кăтартса парать: кĕрхи урпапа тулла вăхăтра вырса илнĕ хыççăнах хăмăлĕсене сухаласа пăрахнă площадьсене кĕрхи тырăсене аксан, кăнтăрти районсенче кĕрхи культурăсенчен питĕ пысăк тухăçлă тырпул илме пулать.

Казахстанри хĕвелтухăç районĕсенче çуртыррисем валли тунă таса çĕртмесене кĕрхи тырăсем акма ăнăçлăн усă курма пулать.

Центрти полосасенче курăксем, пăрçа йышши тата силослă культурăсем валли уйăрса хунă хирсенче акса, кĕрхи тырăсен площадьне ӳстерме пулать. Çĕрулми валли уйăрса хунă хирсене чакарса вĕсемпе те усă курмалла.

Аçта май пур, çавăнта кĕрхи ыраша, тулла тата пăрие акассине сарса пымалла. Анчах та ăна агротехникăна пăхăнман е акас срокне пăснă шутпа тумалла мар. Сталинла чăн-чăн пысăк, вăйлă тырпул илме май паракан пур мерăсене те вăрçă вăхăтĕнче нихăçанхинчен те тĕплĕрех туса пымалла.

Кĕрхи тырăсене акмалли площадьсене хăвартрах сухаласа пĕтермелле, çак ĕçре çĕçĕллĕ плугсемпе усă курмалла. Кĕрхи тырăсем валли тăпрана нумайрах удобренисем хумалла, минераллă туксен запасĕсем юлнă пулсан, вĕсемпе усă курмалла.

Кĕрхи тырăсене акни пысăк вырăн йышăнса тăнине шута илсе, государство тĕрлĕ мерăсем йышăнса çитес çуракине иртерех пĕтерме условисем туса пачĕ. Çурхи культурăсемпе улăштарса тата ссуда енĕпе государство халĕ панă пĕлтĕрхи вăрлăхсемпе усă курса, хĕвелтухăçĕнчи тата кăнтăр-хĕвелтухăçĕнчи районсем кĕрхи тырăсене хăвăрт акса пĕтерме майсем илчĕç. Ссудăна кĕске срока панă, кăçалхи тырăран ăна хăвăрт парса татмалла. Çĕрĕç оргăнĕсен задачи — вăрлăх валли панă тырра складсенче пĕр килограмм та хăвармалла мар, пурне те хăйĕн вырăнĕнче усă курмалла.

Нумай колхозсенче кĕрхи культурăсен вăрлăхĕсем куçса пымалли фондсем тунă. Час-часах çак фондсем колхозсене хăйсене кирлинчен ытлашши пулаççĕ. Çакнашкал чухне çĕрĕç оргăнĕсем колхозсем пĕрне-пĕри пулăшассине йĕркелемелле. Пĕр артель теприне 15—20 кунран тавăрса памалла ссуда тăрăх вăрлăх пама пултарать.

Юлашкинчен тата кĕрхи тырăсене акассин срокĕсене кĕскетес тĕлĕшпе колхозсем кĕрхи тулăпа ырашăн вăрлăх участокĕсенчен пухса илнĕ тырăпа усă курма пултараççĕ. Атăл тăрăхĕнче, Çĕпĕрте, Уралта, Казах ССР республикинче тата ытти хăшпĕр республикăсенче, крайсенче тата облаçсенче правительство колхозсене вăрлăх участокĕсенчен кăçал пухса илнĕ кĕрхи тырăсен вăрлăхĕсем çитмесен, кĕрхи тырăсене акма малтан çапса илнĕ 1941 çулхи тырăпа усă курма ирĕк панă.

Çитес вăхăтсенчех государство колхозсене çителĕклĕ таран минераллă удобренисем парса тăма пултараймасть. Çакăнтан паллă ĕнтĕ, вырăнти удобренисене пухса, вĕсемпе тĕрĕс усă курасси колхозсен пысăк задачи пулса тăрать. Çак ĕçре малта пыракан колхозсем пысăк опыт пухнă: тислĕкпе сарлакан усă курни кăçал вăйлă тырпул илме нумай енчен пулăшрĕ. Çитес çулхи тырпул валли кирлĕ удобренисен ресурсĕсене пухассине кăçал сарлакан мобилизацилемелле. Тислĕк пухса сыхламалли тата тислĕк шывне пухмалли вырăнсене тумалла, торф хатĕрлессине аслăлатмалла, торфа тăпра айне сармалла, торфпа тислĕк, тата торфпа фекали компосчĕсене хатĕрлемелле, тăпрана лайăхлатас тĕлĕшпе гипспа тата извĕçпе усă курмалла.

Çавăн пекех кĕрхи çĕртме çине питех те тимлĕн пăхмалла, вырăнти удобренисене нумай хурса хăвармалла. Колхозсем, кĕрхи çĕртме планне тултарса, çитес çуркунне уйхир ĕçĕсене чылаях çăмăллатаççĕ.

Кăçал кĕркунне выльăх апачĕ хатĕрлени калама çук пысăк вырăн йышăнса тăрать. Нумай облаçсенчи колхозсем хăйсен выльăхĕсене кăна мар, вăрçă ĕçĕсем пыракан зонăсенчен килнĕ выльăхсене те тăрантмалла пулать.

Выльăх апачĕн запасĕсене ӳстерес майсем кашни районрах пур. Кăçал тырăсем лайăх ӳсрĕç. Центрти тата хĕвелтухăçĕнчи полосасенче пулнă çăмăрсем каюсене хăвăрт ӳсме сĕткен пачĕç. Каюсенчен утă е силос тумалла. Кунсăр пуçне çумкурăксене, пахчари культурăсен юлашкисене тата çĕрулми тунисене силос тунă çĕре ямалла. Силос тунă чух башньăсемпе тата силос сооруженийĕсемпе кăна мар, ахаль шăтăксемпе те сарлакан усă курмалла. Хĕлле çуна çулĕ тăрăх выльăх картине илсе килме лайăх пултăр тесе, ун пек шăтăксене улăхсенче тата хирсенче чаваççĕ.

Кăçалхи кĕркунне туртăм вăйĕпе лайăх пĕлсе ĕçлемелле. Кĕркунне суха тăвассинче тата акса хăварассинче тракторсем ĕçлĕç тесе ĕлĕкхи çулхисем пек нумай шанса тăмалла мар. Лашасемпе тата вăкăрсемпе халĕ тата тĕрĕсрех усă курмалла. Тыră тата удобрени турттарнă, фермăсен ĕçĕсене тунă çĕрте артель кĕтĕвĕнчи тата колхозниксен килĕсенчи хĕсĕр ĕнесемпе усă курсан калама çук пысăк ĕç тума пулать.

Кăçалхи кĕркунне кашни колхозникран, агрономран, çĕрĕç работникĕнчен пĕтĕм вăйне парса ĕçлеме ыйтать. Вăрçă вăхăтĕнче йывăрлăхсем пулма пултараççĕ. Анчах вăл совет патриочĕсене тытса чарма пултараймасть. Колхозниксемпе колхозницăсен сарлака массисем пур чăрмавсене те çиме тăрса сирсе пыраççĕ, вĕсем çара мĕн кирлине, тыла тĕреклетес ĕçе пурне те пама хатĕр.

Совет çĕрне фашистла кĕтӳсенчен тасатма хамăр Хĕрлĕ Çара эпир хамăр ĕçпе пур енчен те пулăшмалла.

И. БЕНЕДИКТОВ.

СССР Çĕрĕç Халăх Комиссарĕ.

Мускав.

Ютҫӗршыв корреспонденчӗсен черетлӗ пресс-конференцийӗнче

Ютҫӗршыв корреспонденчӗсен августӑн 26-мӗшӗнче пулса иртнӗ черетлӗ пресс-конференцийӗнче Совет Информаци Бюровӗн начальник заместителӗ С. А. Лозовский юлташ совет агитацийӗн влиянийӗ ҫинче чарӑнса тӑнӑ, ҫав агитаци Германи ҫарӗпе Германи тылне вӑрҫӑ ҫинчен чӑнлӑха, Германири лару-тӑру ҫинчен чӑнлӑха тата пӗтӗм тӗнчери лару-тӑру ҫинчен чӑнлӑха каласа парать.

Вӑрҫӑн икӗ уйӑхӗ хушшинче листовкӑсем, хаҫатсем тата брошюрӑсем нумай вуншар миллион экземплярпа пичетлесе кӑларса, вӗсене фронтра, нимӗҫсен ҫывӑхри тата инҫетри тылӗнче сарнӑ.

Тыткӑна лекнӗ ҫар ҫыннисенчен ыйтса пӗлнӗ тӑрӑх, пирӗн листовкӑсем противникӑн салтакӗсем патне ҫитни курӑнса тӑрать. Вӗсене тыткӑна иличчен вӗсем пирӗн листовкӑсене вуланӑ-и? тесе ыйтсан, тыткӑна лекнисенчен чылайӑшӗ хӑйсем вулани ҫинчен ҫирӗплетсе калаҫҫӗ.

Листовкӑсем Германи салтакӗсен шухӑшӗсене хытӑ хускатаҫҫӗ. Фашистла идеологи тыткӑнӗнче тӑраканнисем те листовкӑсене вуланӑ хыҫҫӑн шухӑша каяҫҫӗ, иккӗленме тытӑнаҫҫӗ.

Лозовский юлташ пирӗн совет листовкисен чӑнлӑхӗ ҫинчен тата эпир саракан литература нимӗҫ салтакӗсем ҫине влияни пани ҫинчен чылай отзывсем илсе кӑтартса, ун пек примерсене питех те нумай илсе кӑтартма май пурри ҫине кӑтартса парать. Совет пропагандин вӑйӗ мӗнре-ха? Гитлера хирӗҫле пирӗн пропагандӑн вӑйӗ—тӗрӗслӗхре.

Нимӗҫсен пропагандин вӑйсӑрлӑхӗ—сӗмсӗррӗн суйнинче. Гитлерла бандитсен «цивилизаторла аслӑ массийӗ» ҫинчен нимӗҫ халӑхне тата ытти халӑхсене ӗнентерсе ӳкӗте кӗртес тесе, нимӗҫсен пропаганда министерствин епле те пулсан майлаштаркаласа татӑкӗ-татӑкӗпе суйма тивет.

Эпир хамӑрӑн пропагандӑра мӗн пурри ҫинчен кӑна каласа паратпӑр. Нимӗҫсем хӑйсен пропагандинче мӗн ҫукки ҫинчен калаҫҫӗ. Тӗрӗс ӗҫшӗн кӗрешнине кашни совет гражданинӗ пӗлсе тӑрать. Ҫавӑн пек шанса тӑни Германире ҫук, пулма та пултараймасть.

Эпир Германи ҫарне мӗн чухлӗ хытӑран хытӑ ҫапса пырӑпӑр, Германи ҫарӗ хӑйӗн вӑйне мӗн чухлӗ ҫухатса пырӗ, Гитлерӑн юнлӑ авантюрине Германи халӑхӗ мӗн чухлӗ хытӑрах туйса илӗ,—Германи ҫарӗн фронтӗнче тата тылӗнче пӑсӑлса каясси ҫавӑн чухлӗ хӑвӑрт ӳсе пырӗ, гитлерла Германие ҫӗмӗрсе тӑкасси ҫавӑн чухлӗ хӑвӑртрах килсе ҫитӗ, ҫакӑ вара вӑл Германи халӑхӗ ҫӑлӑнӑҫ илессин шанчӑкӗ пулса тӑрать.

Черчилль радио тӑрӑх тухса каланӑ сӑмах

ЛОНДОН, августӑн 25-мӗш. Рейтер агентстви пӗлтернӗ тӑрӑх, Англи премьер-министрӗ Черчилль ӗнер радио тӑрӑх сӑмах тухса каланӑ. Хӑй Рузвельтпа тӗлпулни ҫинчен каласа парса ҫав тӗлпулу пысӑк вырӑн йышӑнса тӑнине палӑртнӑ, мӗншӗн тесен, Британи империйӗпе Америкӑри Пӗрлешӳллӗ Штатсен аллинче питех те пуян ресурссем тытӑнса тӑраҫҫӗ, ҫав ресурссенчен халлӗхе хӑшпӗр пайне кӑна мобилизациленӗ-ха, анчах вӗсем вӗҫӗмрен малалла мобилизациленсе пыраҫҫӗ. Ҫав тӗлпулу англо-саксони халӑхӗсем пӗтӗм тӗнчипе таччӑн пӗр пулса тӑнине кӑтартса парать.

Европӑри лару-тӑру ҫинче чарӑнса тӑрса, Черчилль австриецсем, чехсем, поляксем, норвежецсем, датчансем, бельгиецсем, голландецсем, грексем, хорватсем, сербсем тата Франци аслӑ нацийӗ Германи фашизмӗн пусмӑрӗ айӗнче пурӑннине палӑртнӑ. Италири, Венгрири, Румынири тата Болгарири чӑн-чӑн положени хальхи вӑхӑтра Гитлер жертвисен положенийӗнчен нимӗнпе те уйӑрӑлса тӑмасть. Швеция, Испания тата Турция вӗсенчен хӑшӗ черетлӗ жертва пулассине кӗтсе тӑраҫҫӗ. Тӑхӑр эрне каярах Гитлер Российӑна пӗтерсе хурас, ӑна татӑк-кӗсӗкӗн ваклас ӗмӗтпе кӑна Россия ҫине миллионшар салтак кӗртсе ячӗ. Малалла Черчилль, вырӑссем Германи ҫарӗсене хирӗҫ питӗ вӑйлӑн тӑни ҫинчен тата нимӗҫсем ҫавна пула ҫавтери тискер ӗҫсем туса тӑварни ҫинчен палӑртнӑ.

Малалла Черчилль Японин Инҫет-Хӗвелтухӑҫӗнчи позицине агрессивлӑ позици тесе хак панӑ. США мӗнпур ыйтусене Японин законлӑ интересӗсене ҫырлахтармалла хӑмӑллӑн татма тӑрӑшать,—тенӗ Черчилль. Калаҫусем ӑнӑҫлӑн татӑлассине шанса тӑни тӳрре тухмасан, Англи пӗр иккӗленмесӗрех Пӗрлешӳллӗ Штатсем енне тӑрать.

Черчилль норвежецсене, чехсене, поляксене, французсене, голландецсене, бельгиецсене, люксембуржецсене, югославсене, грексене хӑйсен ирӗклӗхӗшӗн малалла кӗрешсе пыма чӗннӗ. Малалла Черчилль, Атлантикӑри тӗлпулура Пӗрлешӳллӗ Штатсен президенчӗ тата Англи представителӗсем нацистла тиранине пуҫӗпе пӗтерсе хуриччен кӗрешме харпӑрхӑй ҫӗршывӗсен ячӗпе пӗрлӗхлӗ сӑмах пани ҫинчен пӗлтернӗ. Черчилль тата ҫакна палӑртса каланӑ: Гитлер Россия ҫине «кайран хӑйӗн мӗнпур вӑйӗсене Британи утравӗсене хирӗҫ ярас» шутпа тапӑннӑ. Кун хыҫҫӑн Гитлер США халӑхӗсемпе тата хӗвеланӑҫ полушарийӗнчи ытти халӑхсемпе ӗҫ татса хунӑ пулӗччӗ. Гитлер Пӗрлешӳллӗ Штатсене хирӗҫ вӑрҫӑ пуҫласси ҫинчен халиччен пӗлтермен пулсан, ҫакӑ вӑл Гитлер ҫӗршывсене «пӗрерӗн-пӗрерӗн» уйӑрса илсе кӗрешме хӑтланнӑ пирки кӑна пулнӑ,—тесе каланӑ Черчилль.

Черчилль «мӗнпур йывӑрлӑхсене ҫӗнтерме тата Российӑна пулӑшу пама» пӗтӗм вӑйсене хурӑпӑр тесе пӗлтернӗ. (ТАСС).

Килхуҫи хӗрарӑмӗсем вӗренӳре

Шупашкар хулинчи килхуҫи хӗрарӑмӗсем оборона ӗҫне тӑрӑшса вӗренеҫҫӗ. Урам комитечӗсем ҫумӗнче пуринче те пекех РОКК организацийӗсем тунӑ. РОКК ӗҫне ертсе пыракан хӗрарӑмсем нумайӑшӗ лайӑх ӗҫлеҫҫӗ. Килхуҫи хӗрарӑмӗ Панова юлташ оборона ӗҫӗн лайӑх организаторӗ шутланать. Вӑл ПВХО кружокӗнче вӗренет.

Герцен урамӗнче пурӑнакан Михайлова юлташ 60 ҫулта. Вӑл ҫамрӑк мар пулин те кружока лайӑх ҫӳрет, хӑйсен урамӗнче РОКК организацин председателӗ пулса ӗҫлет. Вӑл хӑйӗн урамӗнчи килхуҫи хӗрарӑмӗсене пурне те ГСО кружокӗнчен вӗрентсе кӑларнӑ. Ҫавӑн пекех Волгострой урамӗнче те килхуҫи хӗрарӑмӗсем 15 ҫын ГСО кружокӗнчен вӗренсе тухса санитарнӑй пост организацилерӗҫ, самозащита группинче тӑраҫҫӗ е тата медсестрасен курсӗнче вӗренеҫҫӗ. Ку ӗҫе Сидорова юлташ лайӑх йӗркелесе пырать. Ҫӗнӗрен организациленӗ РОКК организацийӗсем лайӑх ӗҫлеҫҫӗ.

М. ВДОВИНА.

РЕСПУБЛИКӐРИ УЙХИРСЕНЧЕ

ЕТӖРНЕ. Урапакассинчи «Правда» колхоз ҫурхи тырӑсене чылай вырса пуҫтарчӗ. Жнейкӑпа выракан Зоя Рыбакова кулленех нормӑна ирттерсе тултарать. Машина хыҫҫӑн кӗлте ҫыхса пыракан Егор Яшкин кунне 1000 кӗлте ҫыхса, нормӑна 3 хут ирттерсе тултарать.

Колхозниксем ҫурхи культурӑсене те хӑвӑрт пуҫтарса кӗртме васкаҫҫӗ, вӗсем каҫхине те уйра вырса ӗҫлеҫҫӗ.

В. ЛАЗАРЕВ.

ИЕПРЕҪ. Горючие тата сӗрмелли материалсене перекетлес тӗлӗшпе машинно-тракторнӑй станцин пӗррӗмӗш бригади малта пырать. Трактор бригадин бригадирӗ Н. Яковлев юлташ тӑрӑшнипе иртнӗ ҫулхине те унӑн бригади 4.480 килограмм горючи перекетлесе хӑварнӑ пулнӑ. Яковлев юлташ халӗ те горючине перекетлессишӗн май килнӗ таранах кӗрешет. Ҫавӑн пекех 7—8-мӗш бригадӑсем те халь малтан перекетлесе хӑварнӑ горючисемпе усӑ кураҫҫӗ. Чылай бригадӑсем солидол вырӑнне урапа мазӗпе усӑ кураҫҫӗ. Ҫакӑ вӑл сӗрмелли материала перекетлеме пулӑшать.

В. АНДРЕЕВ.

ЭЛЕК. Шураҫри «Комбайн» колхоз кӗрхи тырӑсене вӑхӑтра, пысӑк пахалӑхпа вырса пуҫтарчӗ. Ҫавӑн пекех колхоз кӗрхи тырӑсене те акса пӗтернӗ. Колхозниксем халь пурте ҫуртри вырма тытӑннӑ. **А. ЛУКИН.**

Вӑрнар районӗнчи Чапаев ячӗпе тӑракан колхоз членӗсем халь ҫуртри выраҫҫӗ, пӑрҫа йышши культурӑсене ҫулса пуҫтараҫҫӗ тата кӗраки тӑваҫҫӗ.

Суртри вырнӑ ҫӗрте 4 жнейка тата тепӗр комбайн ӗҫлет. Жнейкӑпа тырӑ выракан М. Алексеев юлташ нормӑна кашни кунах 200 процент тултарса пырать. Кӗлте ҫыхакан Антонова, Дмитриева тата Волкова юлташсем кунне 750 кӗлте таран ҫыхаҫҫӗ. Комбайнерка А. Плотникова малтанхи кунах 15 гектар тулӑ вырса пуҫтарчӗ.

Колхозра 400 ҫын валли столовӑй уҫнӑ, унта кунне икӗ хут вӗри апат пӗҫерсе ҫитереҫҫӗ. **А. КРИСЛОВ.**

ҪӖРПУ. «Вучах» колхоз кӗрхи тырӑсене планпа пӑхнинчен пӗр кун маларах вырса пӗтерчӗ. Хӑшпӗр колхозниксем халь ҫуртри выраҫҫӗ, хӑшӗсем авӑн ҫапаҫҫӗ, хӑшӗсем кӗлте кӗртеҫҫӗ тата кӗраки тӑваҫҫӗ. Пӗр ҫын та ӗҫсӗр лармасть. Кӗрхи тырӑсене икӗ машинӑпа акаҫҫӗ. 4 кун хушшинче 120 урапа ытла авӑн ҫапнӑ. Августӑн 22-мӗшӗнче колхоз государствӑна ырӑш парса татнӑ. Кунсӑр пуҫне государствӑна 34 центнер сӗлӗ, 8 центнер тулӑ лӗҫсе панӑ.

«Красный герой» колхозра та ӗҫсем кӗрӳллӗ пыраҫҫӗ. Колхозӑн пӗр бригада, ҫак бригадӑна 8 звенона уйӑрнӑ. Сеялкӑпа ӗҫлекен Д. Павлов колхозник кашни кунах 5 — 5,5 гектар акать. Ҫуртри вырнӑ ҫӗрте пур колхозниксем те кулленхи нормӑна ирттерсе тултараҫҫӗ. **Г. ПЕТРОВ.**

КУСЛАВККА, августӑн 27-мӗш. (**Телефон тӑрӑх**). Районри пур колхозсенче те ҫурхи тырӑсем выраҫҫӗ. Августӑн 25-мӗш тӗлне вырмалли пӗтӗм лаптӑкран 36 процентне вырса пуҫтарнӑ. Тепӗр пӗр-икӗ кунран хӑшпӗр колхозсем ҫуртри вырса пӗтереҫҫӗ. Колхозсенче кӗлте кӗртес тата авӑн ҫапас ӗҫсем пыраҫҫӗ. Мӗнпурӗ 1.592 гектар ҫинчен кӗлте кӗртсе капана хывнӑ, 1.215 гектар ҫинчен вырса пуҫтарнӑ тырра ҫапса тирпейленӗ. Кӗрхи тырӑсене 2 897 гектар акнӑ, 202 гектар ҫинче хӑмӑл сухаланӑ.

П. ВАСИЛЬЕВ.

АТӐЛ ҪИНЧИ НИМӖҪСЕН РЕСПУБЛИКИНЧЕ.

Германи фашизмне хирӗҫ пыракан отечественнӑй вӑрҫӑн кунӗсенче Атӑл ҫинчи Нимӗҫсен республикинчи ӗҫҫыннисем — фашистла ирсӗрсене чунтан-чӗререн курайманса тарӑхса ҫӗкленнӗскерсем, паттӑррӑн тӑрӑшса ӗҫлесе, тӑшмана ҫӗмӗрсе тӑкма пулӑшаҫҫӗ. Швед ялӗнчи (Красноярск кантонӗ) хресченсем Германири хресченсем патне ҫыру ҫырнӑ. Хӑйсен ҫырӑвӗнче вӗсем Совет Союзӗнчи нимӗҫ хресченӗсен телейлӗ пурнӑҫӗ ҫинчен каласа параҫҫӗ тата Германири нимӗҫ хресченӗсене хӗҫпӑшала фашистла пусмӑрҫӑсене хирӗҫ ҫавӑрса тӑратма чӗнеҫҫӗ.

УКЕРЧӖК ҪИНЧЕ: 1. «Нейе Баан» колхозра (Швед ялӗ) тӗштырӑсене комбайнпа выраҫҫӗ. 2. Ҫак колхозри кӗлте ҫыхакан колхозницӑсен бригади ӗҫе каять. 3. Буденный ячӗпе тӑракан колхозӑн сысна ферми (Швед ялӗ). Б. Федосеев фотоӳкерчӗкӗ. (ТАСС).

Осо авиахимӑн паха ӗҫӗсем

ИЕПРЕҪ. Осоавиахимӑн районри совечӗ ялсенчи ПВХО кружокӗсене ертсе пыракан инструкторсем вӗрентсе хатӗрлеме уйрӑм курс организацилерӗ. Вӑл курсран пурӗ 65 ҫын вӗренсе тухнӑ.

Курсран вӗренсе тухнӑ инструкторсем халь кашнинех ялти халӑха сывлӑшран килсе тапӑннинчен сыхланма вӗрентеҫҫӗ. Нумай колхозсенче ПВХО ӗҫне вӗренмелли занятисене уйхирте, колхозниксем кӑнтӑрлахи апат тунӑ хыҫҫӑн, ирттереҫҫӗ.

Уйрӑмӑн илсен, ку ӗҫе «Красный водник», «Большевик», «Молния», «Правда» тата Крупская ячӗпе тӑракан колхозсенче аван йӗркеленӗ. «Красный водник» колхозра пуҫламӑш парторганизаци тӑрӑшнипе ПВХО ӗҫне вӗренме 11 группа организациленӗ. Вӗсенче пурӗ 336 ҫын вӗренет. ПВХО инструкторӗсем Федорова, М. Патова, Ильина т. ыт. те хӑйсен групписенче кӑтартуллӑ ӗҫлеҫҫӗ.

Кунта пиллӗк самозащита группи организациленӗ, вӗсене вӑтам шкулта аслӑ классенче вӗренекен И. Тарасовпа Б. Ильин тата И. Шмагин комсомолецсем лайӑх ертсе пыраҫҫӗ, группӑсемпе практикӑллӑ занятисем туса ирттереҫҫӗ. Кунсӑр пуҫне 100 ҫынран сывлӑшри десанта хирӗҫ кӗрешекен команда тунӑ.

«Молния» колхозра та ПВХО ӗҫне 60 ҫын вӗренет. Кунта оборона ӗҫне Осоавиахим активисчӗ коммунист Арк. Семенов ертсе пырать.

В. АНДРЕЕВ.

Оборонӑллӑ ҫӗнӗ фильмсем

Кучухнехи вӑрҫӑра фронтпа тыл хушшинче уйрӑмлӑх ҫук. Совет Союзӗнчи хуласемпе ялсенче пурӑнакан мирлӗ халӑх фашистла захватчиксене тивӗҫлӗ отпор пама яланах хатӗр.

Халӑха усал-тӗсе тӑшмана хирӗҫ хӑюллӑн, паттӑррӑн тата пысӑк тавҫӑруллӑхпа кӗрешме вӗрентес тӗлӗшпе Мостехфильм киностудийӗ оборона темипе вуншар картинӑсем кӑларать. «Как бороться с зажигательными бомбами» картинӑна халӑх пысӑк тимлӗхпе курать. Ҫывӑх вӑхӑтрах студи «Борьба с фугасными бомбами» фильм кӑларать, унӑн режиссерӗ — Б. Энштейн. Б. Чуевский тата А. Кондахчан «Как распознать вражеский самолет» ятлӑ картинӑна ӳкерсе пӗтереҫҫӗ. Унта Германи самолечӗсене — истребительсене, разведчиксене тата бомбардировщиксене кӑтартаҫҫӗ.

Германин главнӑй штабӗн секретлӑ документчӗсем, Хӗрлӗ Ҫар чаҫӗсем туртса илнӗскерсем, чее тӑшманӑн юнлӑ планӗсене тӑрӑ шыв ҫине кӑларнӑ. Тӑшман химиллӗ вӑрҫӑна хатӗрленнӗ. Халӑха ПВХО енӗпе хатӗрлес тӗлӗшпе Мостехфильмри кинематографистсем ҫӗнӗ картинӑсем ӳкереҫҫӗ. ПВХО енӗпе пысӑк кинокурс йӗркелес тӗлӗшпе режиссерсем пиллӗкӗн пӗрле ӗҫлеҫҫӗ. Чи малтан П. Малаховпа А. Челаков режиссерсем «Защита от боевых отравляющих веществ», «Правила поведения населения при ПВХО» разделсене туса пӗтереҫҫӗ.

П. Зиновьев режиссер «Боец-парашютист» фильма ӳкерме экспедицие тухса кайнӑ. «Шок», «Сепсис», «Столбняк» ятлӑ медицинӑллӑ картинӑсене ӳкерме пуҫланӑ. Экрансем ҫине часах тухакан «Переливание крови» фильм ҫак операцие тумалли ӗҫпе, донорствӑпа, юна турттармалли тата ӑна упрамалли майсемпе паллаштарать.

Сталинла преми лауреачӗ А. Згуриди тата искусствӑсен тава тивӗҫлӗ деятелӗ М. Кауфман «Полтавский бой» тата «Борьба с немецкими оккупантами на Украине» фильмсене ӳкереҫҫӗ.

Оборона фончӗ валли—концертсем

Чӑвашсен юрӑпа ташӑ ансамблӗ тата госфилармони концертсенче пухӑнакан укҫана оборона фондне хываҫҫӗ. Августӑн 20-мӗшӗнче Шупашкарти культурӑпа кану паркӗнче ирттернӗ концертра пухӑннӑ 516 тенкӗ укҫана оборона фондне хывнӑ.

Августӑн 23-мӗшӗнче Крупская ячӗпе тӑракан садра юрӑпа ташӑ ансамблӗ тепӗр концерт пачӗ. Унта госфилармонин духовой оркестрӗпе Мускаври эстрадӑн артисчӗсем те хутшӑнчӗҫ. Ансамбльпе госфилармони, отечественнӑй вӑрҫӑ пуҫланнӑранпа, хӑйсен ӗҫӗсене чылаях урӑхлатса ҫӗнетни курӑнчӗ. Программӑра, пӗтӗмӗшпе тенӗ пекех, Германи фашизмне хирӗҫ пыракан вӑрҫӑ вӑхӑтӗнче ҫырнӑ ҫӗнӗ юрӑсем пулчӗҫ. Ку концертра пухӑннӑ укҫана та оборона фондне панӑ.

В. МАКСИМОВ.

КӖСКЕН

▲ **Старакри** (Ҫӗрпӳ р.) «Чӑваш.ЦИК» колхозра пӗр ӑратлӑ кӗсре икӗ тиха хӑмланӑ. Тихасем иккӗшӗ те аван ҫитӗнеҫҫӗ.

▲ **Хутарта** (Ҫӗмӗрле р.) участокри больница ҫумӗнче организациленӗ курсра 20 хӗрача медсестра пулма вӗренеҫҫӗ.

▲ **Изамбайри** (Етӗрне р.) «Смычка» тата Вӑрманкас-Ядринӑри «Дружба» колхозсенчи ҫамрӑксемпе учительсем воскреснике тухса 224 ӗҫкунӗ тунӑ, ҫав ӗҫкунӗсене вӗсем пӗтӗмпех оборона фондне панӑ.

Тӳрлетни

Совет Правительстви Иран Правительствине панӑ нотӑра («Чӑваш Коммуни», № 201, августӑн 27-мӗш) редакци айӑпӗпе пӗр абзац сиксе юлнӑ.

Нота хыҫҫӑн, юлашки абзац умӗн, ҫакӑн пек абзац кӗртсе лартмалла:

«Ҫавӑн чухнех, кӑҫалхи августӑн 25-мӗшӗнче ирхине, ССР Союзӗн Иранри Чрезвычайнӑй тата Полномочнӑй Посолӗ А. А. Смирнов юлташ Совет Правительстви хушнипе Иран Правительствине ҫавӑн пек нотах панӑ».

Ответлӑ редактор В. Я. ЯКОВЛЕВ.

ХАҪАТСЕНЕ ПӐХСА ТУХНИ

Халӑха вӑрҫӑ ӗҫне вӗрентесси ҫинчен

Хальхи вӑхӑтра ӗҫҫыннисене вӑрҫӑ ӗҫне вӗрентес ыйту пирӗн умма уйрӑмах ҫивӗччӗн тухса тӑчӗ. Ҫавӑнпа та ӗнтӗ совет ҫӗршывӗнчи кашни ӗҫҫынни, производствӑра пӗтӗм вӑй-хала хурса ӗҫленипе пӗрлех, вӑрҫӑ ӗҫне пикенсе вӗренме тӑрӑшать.

Пирӗн ҫӗршыври пӑшал тытма пултаракан кашни ҫын вӑрҫӑ ӗҫне тӗплӗн вӗренсе ҫитмелле, кирек хӑш вӑхӑтра та алла пӑшал тытса тӑшмана хирӗҫ ҫапӑҫӑва тухма хатӗр пулмалла. Вӑрҫӑ ӗҫне вӗренес текенсен йышӗ пысӑк. Ҫакӑ ӗнтӗ партипе комсомол тата Осоавиахим организацийӗсем умне пысӑк задачӑсем кӑларса тӑратрӗ.

Ӗҫҫыннисен сарлака массисене вӑрҫӑ ӗҫне вӗрентес, халӑх хушшинче вӑрҫӑ ӗҫӗн пропагандине сарса пырас тӗлӗшпе районри хаҫатсем пысӑк ӗҫсем тума пултараҫҫӗ, тумалла та. Районри хаҫатсем хӑйсен районӗсенчи рабочисене, колхозниксене, интеллигенцине вӑрҫӑ ӗҫне вӗрентес ҫӗрте Осоавиахим организацийӗсене пулӑшса пыма тивӗҫ.

Кучухнехи вӑрҫӑра сывлӑшран килсе тапӑннинчен сыхланма халӑха вӗрентсе хатӗрлесси пысӑк ыйту пулса тӑрать. Кун пирки СССР Совнаркомӗ ятарласа постановлени йышӑнчӗ, сывлӑшран килсе тапӑннинчен сыхланма пурне те обязательнӑй йӗркепе вӗрентсе хатӗрлемелле турӗ.

Районри хаҫатсем чылайӑшӗ правительствӑн ҫак питӗ те кирлӗ постановленине пурнӑҫа кӗртес ҫӗрте районри организацисене пулӑшас тӗлӗшпе пысӑк ӗҫсем туса пыраҫҫӗ. Вӗсем ПВХО кружокӗсене, самозащита групписене пулӑшас майпа статьясем пичетленисӗр пуҫне, вырӑнти материалсене, уйрӑм колхозсенче вӑрҫӑ ӗҫне вӗренесси мӗнле пыни ҫинчен ҫыраҫҫӗ, группӑсене, командӑсене пӗр-пӗрин опычӗсемпе паллаштараҫҫӗ.

«Енӗш-Нӑрвашри (Тӑвай р.) «Красная Чувашия» колхоз членӗсем сывлӑшран килсе тапӑннинчен тата химиллӗ тапӑнуран сыхланма лайӑх вӗренеҫҫӗ. Унта малтанах ялти активистсем ПВХО ӗҫне тӗплӗн вӗреннӗ. Ун хыҫҫӑн вӗсем группӑсенче колхозниксене вӗрентнӗ. Ҫапла майпа унта кӗске вӑхӑтрах 500 ҫынна яхӑн ПВХО ӗҫне вӗрентсе хатӗрленӗ (**«Большевикла колхозшӑн»** хаҫат).

«Анат-Кӗнер (Ишлей р.) ялсоветне кӗрекен колхозсен членӗсем противогазпа усӑ курма, вут чӗртсе яракан бомбӑсене сӳнтерме, тӑшман самолечӗсене палласа илме вӗреннӗ. Алексеева тата Малышев учительсем «Активист» колхоз членӗсене ПВХО ӗҫне вӗрентеҫҫӗ» (**«Колхозник хаҫачӗ»**).

«Шӗнерпуҫӗнче (Шупашкар р.) вӑрҫӑ ӗҫне вӗренес текенсен йышӗ пысӑк. Нумаях пулмасть унта Осоавиахим пуҫламӑш организацийӗ тунӑ. Осоавиахим членне малтанхи кунах 23 ҫын кӗнӗ. Шӑнкас ялсоветӗнчи «Чембек» тата «Шӑнкас» колхоз членӗсем ПВХО ӗҫне тӑрӑшса вӗреннипе пӗрлех, походсем, тактикӑллӑ занятисем туса ирттернӗ. Тулӑх-Хураскинчи 26 хӗрарӑм ГСО ӗҫне вӗренсе санитарнӑй дружина организациленӗ» (**«Ленин ҫулӗпе»** хаҫат).

Ҫӳлте эпир виҫӗ район хаҫачӗсене илсе кӑтартрӑмӑр. Малашне вӗсене Осоавиахим подразделенийӗсенче вӑрҫӑ ӗҫне вӗрентесси мӗнле пыни ҫинчен, ку ӗҫри паха опытсем, уйрӑм командӑсем ҫинчен тӗплӗнрех тата анлӑрах ҫутатма сӗнмелле.

«Колхоз пурнӑҫӗ» (Йӗпреҫ), **«Ҫӗнтерӳ ҫулӗ»** (Хӗрлӗ Чутай), **«Хӗрлӗ ялав»** (Вӑрмар) хаҫатсем хӑйсен страницийӗсенче ку тӗлӗшпе вырӑнти материалсене сахалтарах пичетлеҫҫӗ. Паллах, вӑл районсенче те ҫырмалли нумай. Мӗншӗн тесен, кашни районрах вӑрҫӑ ӗҫне пиншер ҫын вӗренет.

Тӑшман хаяр та сӗмсӗр. Ӑна ҫӗмӗрсе тӑкса пӗтерсе хума нумай пӗлни, пысӑк вӑй, хӗҫпӑшалланни, организациллӗ пулни кирлӗ. Ҫаксене пирӗн кулленех туса пымалла. Станок ҫинче, учрежденинче, колхозра ӗҫленӗ вӑхӑтрах, тӑшмана пӑшалтан персе, граната ывӑтса, штыкпа чиксе, прикладпа ҫапса вӗлерме вӗренсе пырас пулать. Ҫавӑн пекех, тӑшман танкӗсене, самолечӗсене, бронемашинисене пӗтерсе тӑкма хӑнӑхса пымалла.

Районри хаҫатсем ҫак ыйтусене кашнинех уҫҫӑн тата витӗмлӗн ҫутатса тӑмалла, вӗсем ӗҫҫыннисен сарлака массисене вӑрҫӑ ӗҫне вӗренессин пахалӑхне лайӑхлатма пулӑшмалла.

Халӑха вӑрҫӑ ӗҫне вӗрентес ыйтӑва ҫутатасси районри хаҫатсем умӗнче тӑракан чи пысӑк ыйтусенчен пӗри пулса тӑрать.

Комсомолецсем тимӗр-тӑмӑр пухаҫҫӗ

ҪӖМӖРЛЕ. (**«Чӑваш Коммуни» корр.**). Районра комсомолӑн пуҫламӑш организацийӗсем тимӗр-тӑмӑр пухас ӗҫе вӑрахлатмасӑр туса пыраҫҫӗ. Древкомбинатри комсомолецсемпе ҫамрӑксем юлашки эрне хушшинче кӑна 20 тоннӑна яхӑн тӗрлӗрен тимӗр-тӑмӑр пухнӑ. «Большевик» заводри ҫамрӑксемпе комсомолецсем ку тариччен 15 тонна ытла пухса панӑ. Ку ӗҫе темиҫе ҫӗршер ҫамрӑк хутшӑннӑ.

Колхозсенчи комсомолецсемпе шкул ачисем те тимӗр-тӑмӑр пухас тӗлӗшпе паха тӗслӗхсем кӑтартаҫҫӗ. Хулари 4-мӗш номерлӗ шкулти комсомолецсемпе пионерсем августӑн 17-мӗшӗнче бригадӑсене уйӑрӑлса поселокра тимӗр-тӑмӑр пухнӑ. Унӑн укҫине вӗсем пӗтӗмпех оборона фондне панӑ.

Вырӑс-Улхашри вӑтам шкулта вӗренекенсем тата комсомолецсем 15 центнер ытла хура металл, пӗр центнер ытла цветной металл пухса районри «Утильсоюза» панӑ. Ҫакӑн пекех Мӑн-Улхашри, Чӑваш-Улхашри, Анат-Кӑмашпа Хутарти комсомолецсем те темиҫешер центнер тимӗр-тӑмӑр пухнӑ. Вӗсемшӗн тивекен укҫана комсомолецсемпе ҫамрӑксем пӗтӗмпех оборона фондне параҫҫӗ.

Ытлашшипех тултарчӗ

ҪӖРПУ. Чӑвашшвейпромсоюз системинче кӗрекен профшкулта вӗренекенсемпе рабочисем ырми-канми ӗҫлеҫҫӗ, вӗсем ӗҫ нормине ытлашшипе тултарса пыраҫҫӗ. Т. Колотушкина юлташ кулленхи нормӑна 239 процент таран тултарса пырать. Н. Гордеева, Л. Егорова, В. Краснова, Л. Николаева юлташсем 212-шер процент, З. Архипова — 198 процент таран тултараҫҫӗ.

Профшкул июль планне 156 процент, августӑн 20-мӗш тӗлне уйӑх планне 103 процент тултарчӗ.

Гр. ПЕТРОВ.

МАРИИНСКО-ПОСАДСКИЙ ТЕХНИКУМ
ЗЕМЛЕУСТРОЙСТВА и МЕЛИОРАЦИИ НКЗ РСФСР
об'являет, что прием заявлений на 1 курс 1941—42 учебного года продолжается.

Приемные испытания начинаются 22 сентября. От приемных испытаний освобождаются лица, окончившие в 1941 г. НСШ, 8, 9 и 10 классы средних школ.

Дети рядового и младшего начальствующего состава, призванных в ряды Красной Армии и Военно-Морского флота, от платы за обучение освобождаются.

Начало занятий на всех курсах обоих отделений 1 октября 1941 г.
ДИРЕКЦИЯ.

РЕДАКЦИ АДРЕСӖ: г. Чебоксары, ул. Володарского, 5, Дом печати. ТЕЛЕФОНСЕМ: редакторӑн — 0—67, редактор заместителӗн — 3—97, редакци секретарӗн — 4—40, пропаганда пайӗн — 4—97, парти пурнӑҫ пайӗн — 7—97, ялхуҫалӑхӗпе промышленность пайӗсен — 0—88, ҫырусемпе рабсельнорсен пайӗн — 2—30, дежурнӑйӑн — 6—23, «Ленин ҫулӗпе» журналӑн — 0—85, издательство конторин—0—23.

НТ 5551 Гор. Чӑбоксары, типография № 1 Управления издательств и полиграфии при СНК ЧАССР, Заказ № 406. Ф. 6. 08 84 п. л.